

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY dla woj. PODLASKIEGO

SPIS TREŚCI:

Priorytety dostępne dla przedsiębiorstw	3
Działanie 1.2 -Wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji wyników B+R oraz rozwój działalności B+R w przedsiębiorstwach	3
Poddziałanie 1.2.1 -Wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji wyników B+R oraz rozwój działalności B+R w przedsiębiorstwach	3
Poddziałanie 1.2.2 -Bon na usługi badawcze	3
Działanie 1.3 Wspieranie inwestycji w przedsiębiorstwach	6
Działanie 1.4 -Promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa.....	8
Działanie 1.5 -Wspieranie przedsiębiorczości i zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000.....	13
Działanie 2.1 -Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy	14
Działanie 2.2 -Działania na rzecz równowagi praca – życie.....	16
Działanie 2.3 -Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych.....	17
Działanie 2.4 -Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.....	19
Działanie 2.5 -Aktywne i zdrowe starzenie się	21
Działanie 3.1 -Kształcenie i edukacja	23
Poddziałanie 3.1.1 -Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej.....	23
Poddziałanie 3.1.2 -Wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego, ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych.	23
Działanie 3.2 -Kształtowanie i rozwój kompetencji kadr regionu	26
Poddziałanie 3.2.1 -Rozwój kompetencji językowych i TIK oraz wsparcie wybranych form kształcenia ustawicznego zgodnie z potrzebami regionalnej gospodarki	26
Poddziałanie 3.2.2 -Pozaszkolne formy kształcenia dorosłych.....	26
Działanie 3.3 -Kształcenie zawodowe młodzieży na rzecz konkurencyjności podlaskiej gospodarki	27
Działanie 5.1 -Energetyka oparta na odnawialnych źródłach energii	30
Działanie 5.2 -Efektywność energetyczna w przedsiębiorstwach.....	33
Działanie 6.2 -Ochrona wody i gleb.....	35
Działanie 6.3 -Ochrona zasobów bio- i georóżnorodności oraz krajobrazu	38
Działanie 7.2 -Rozwój usług społecznych	41
Poddziałanie 7.2.1 -Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	41
Poddziałanie 7.2.2 -Dedykowane ZIT BOF.....	41
Działanie 8.2 -Uzupełnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej .	44

Poddziałanie 8.2.1 -Infrastruktura przedszkolna, kształcenia zawodowego i ustawicznego ..	44
Poddziałanie 8.2.2 -Infrastruktura edukacyjna na obszarze Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego.	44
Działanie 8.3 -Ochrona dziedzictwa kulturowego	47
Działanie 8.4 -Infrastruktura społeczna	49
Poddziałanie 8.4.1 -Infrastruktura ochrony zdrowia	49
Poddziałanie 8.4.2 -Infrastruktura usług socjalnych w obszarze BOF	49
OŚ PRIORYTETOWA IX. ROZWÓJ LOKALNY	53
Priorytety dostępne dla podmiotów innych niż przedsiębiorstwa	54
Działanie 1.1 -Wsparcie na rzecz gospodarki opartej na wiedzy	54
Działanie 4.1 -Mobilność regionalna	56
Działanie 4.2 -Infrastruktura kolejowa.....	58
Działanie 5.3 -Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej.....	60
Poddziałanie 5.3.1 -Efektywność energetyczna w budynkach publicznych w tym budownictwo komunalne	60
Poddziałanie 5.3.2 -Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym.....	60
Działanie 5.4 -Strategie niskoemisyjne	64
Działanie 6.1 -Efektywny system gospodarowania odpadami.....	66
Działanie 7.1 -Rozwój działań aktywnej integracji	69
Poddziałanie 7.1.1 -Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	69
Poddziałanie 7.1.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF.....	69
Działanie 7.3 -Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego	73
Działanie 8.1 -Rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną	76
Działanie 8.5 -Rewitalizacja	81

Priorytety dostępne dla przedsiębiorstw

Działanie 1.2 -Wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji wyników B+R oraz rozwój działalności B+R w przedsiębiorstwach

Poddziałanie 1.2.1 -Wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji wyników B+R oraz rozwój działalności B+R w przedsiębiorstwach

Poddziałanie 1.2.2 -Bon na usługi badawcze

Cel i uzasadnienie działania

Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw.

Celem interwencji jest wsparcie działalności badawczo-rozwojowej w samych przedsiębiorstwach w obszarach zaliczanych do inteligentnych specjalizacji, wyznaczonych w RIS3, ale również w tych, które w wyniku monitoringu i oceny RIS3 zostaną zaliczone do obszarów o dużym potencjale wzrostu innowacyjności. Zostanie zastosowany w ograniczonym zakresie mechanizm elastyczności, który będzie umożliwiał wsparcie wysoce innowacyjnych przedsięwzięć, niezidentyfikowanych wcześniej w procesie przedsiębiorczego odkrywania.

Wsparcie projektów dotyczących z jednej strony wyposażenia działów B+R, z drugiej realizacji samych badań w dłuższym okresie czasu przyczyni się do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw, a także do dalszego wzrostu nakładów prywatnych na działalność B+R. Szczególnego podejścia będą wymagały małe i średnie przedsiębiorstwa nie partycypujące do tej pory w procesach związanych z podnoszeniem innowacyjności. Konieczne będzie zastosowanie instrumentarium, które pozwoliłoby wygenerować w nich popyt na innowacje i związane z nimi prace rozwojowe.

Przykładowe rodzaje projektów

Poddziałanie 1.2.1 -

- 1) Tworzenie lub rozwój zaplecza badawczo-rozwojowego, służącego działalności inwestycyjnej (inwestycje w aparaturę, sprzęt i inną niezbędną infrastrukturę B+R). Warunkiem wsparcia inwestycji w zakresie infrastruktury przedsiębiorstw będzie przedstawienie informacji dotyczących planowanych prac B+R.
- 2) Prowadzenie przez przedsiębiorstwo prac B+R ukierunkowanych na wdrożenie (badania przemysłowe lub eksperymentalne prace rozwojowe prowadzone we własnym zakresie lub obejmujące nabycie usług od innych jednostek, w tym także spoza regionu/kraju – jako element projektu).
- 3) Wdrożenie (do etapu pierwszej produkcji włącznie) własnych lub zakupionych wyników prac B+R. Wdrożenie zakupionych wyników prac B+R jest możliwe tylko w przypadku przeprowadzenia prac rozwojowych (eksperymentalnych prac rozwojowych) uzupełniających/dostosowujących technologie do specyfiki przedsiębiorstwa.

Wsparcie doradczo-szkoleniowe dla MŚP niezbędne do rozwoju działalności B+R (dotyczące praw własności intelektualnej, konsulting technologiczny itd.) może być wyłącznie elementem projektu typu 1-3.

Do interwencji w w/w zakresie mają zastosowanie definicje badań przemysłowych oraz eksperymentalnych prac rozwojowych określone w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. Dofinansowanie nie może zostać przeznaczone na wsparcie badań podstawowych.

W ramach Działania 1.2 możliwe jest finansowanie prac B+R do etapu pierwszej produkcji włącznie. Pierwsza produkcja rozumiana jest jako pierwsze wdrożenie przemysłowe odnoszące się do zwiększenia skali obiektów pilotażowych lub do pierwszych w swoim rodzaju urządzeń i obiektów, obejmujących kroki następujące po uruchomieniu linii pilotażowej, w ramach której zawarta jest faza testowania, ale nie produkcja masowa lub działalność handlowa. Każdy projekt pierwszej produkcji musi obejmować również etapy poprzedzające (prace rozwojowe/fazę demonstracji i walidacji). Natomiast konkurencyjna produkcja masowa wyrobów innowacyjnych będzie wspierana w ramach Działania 1.3 (PI 3c).

Nabycie wyników prac B+R może obejmować prawa własności intelektualnej, w tym patenty, licencji, know-how lub inną nieopatentowaną wiedzę techniczną związaną z wdrażanym produktem lub usługą (z wyłączeniem kosztów procesowych/sądowych).

Promowane będzie ekoprojektowanie oraz wykorzystanie technologii pozwalających dodatkowo na oszczędności w zużyciu energii, surowców i materiałów, przynoszących wyraźną korzyść dla środowiska.

Poddziałanie 1.2.2 -

1) Instrument bon/voucher w odniesieniu do projektów o małej skali, z przeznaczeniem w szczególności na audyt technologiczny, zakup usług badawczych, wdrożenie nabytych wyników prac B+R (do etapu pierwszej produkcji włącznie), nabycie licencji, wsparcie w zakresie przejścia procedury ochrony patentowej itp. (realizowane w koordynacji z PO IR).

Nabycie wyników prac B+R może obejmować prawa własności intelektualnej, w tym patenty, licencji, know-how lub inną nieopatentowaną wiedzę techniczną związaną z wdrażanym produktem lub usługą (z wyłączeniem kosztów procesowych/sądowych).

Typ beneficjentów

Działanie 1.2

Poddziałanie 1.2.1 - Przedsiębiorstwa

Priorytetowo będą traktowane MŚP. Premiowane będą projekty realizowane przez konsorcja przedsiębiorstw czy konsorcja przemysłowo-naukowe. Warunkiem wsparcia inwestycji dużych przedsiębiorstw będzie zapewnienie efektów dyfuzji działalności B+R+I do gospodarki lub współpraca z MŚP lub organizacjami pozarządowymi.

Udział innych podmiotów nie będących przedsiębiorstwami, powinien odbywać się na zasadzie współpracy z przedsiębiorstwem/-ami (odbiorcą efektu badań) w formie konsorcjum przedsiębiorstw lub konsorcjum naukowo-przemysłowego. Potencjalnymi beneficjentami

współpracującymi z przedsiębiorstwem mogą być m.in. jednostki naukowe, jednostki naukowo-badawcze, spółki celowe tworzone przez uczelnie/jednostki naukowe, IOB itp.

W przypadku, gdy pomoc przyznawana jest dużemu przedsiębiorstwu konieczne jest zapewnienie, że wkład finansowy z funduszy nie spowoduje znacznego ubytku liczby miejsc pracy w istniejących lokalizacjach na terytorium UE.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Poddziałanie 1.2.2 - Mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

85 %

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami
Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Poddziałanie 1.2.1

Typ projektu 1:

- minimalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 100 000 zł
- maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 10 000 000 zł

Typ projektu 2:

- minimalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 20 000 zł
- maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 5 000 000 zł

Typ projektu 3:

- minimalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 100 000 zł
- maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 20 000 000 zł

Projekt kompleksowy obejmujący typ 1, 2 i 3:

- minimalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 200 000 zł
- maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 30 000 000 zł, przy czym wydatki na zakres właściwy dla typu 2 nie mniej niż 5 000 000 zł

Poddziałanie 1.2.2

- Maksymalna kwota dofinansowania 100 000 zł

Działanie 1.3 Wspieranie inwestycji w przedsiębiorstwach

Cel i uzasadnienie działania

Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP

Wzrostowi konkurencyjności sektora MŚP ma służyć wsparcie szeroko rozumianych innowacji, obejmujących wdrożenie nowych produktów, procesów, sposobów organizacji i marketingu. Interwencja będzie dotyczyła wszystkich przedsiębiorstw wprowadzających rozwiązania innowacyjne. Podobnie jak w Działaniu 1.2 (PI 1b) szczególnego podejścia wymagają przedsiębiorstwa nie partycypujące do tej pory w procesach związanych z podnoszeniem innowacyjności, wobec których konieczne jest zastosowanie instrumentarium pozwalającego przede wszystkim wygenerować w nich popyt na innowacje. Realizowane będą działania wspierające rozwój MŚP, przede wszystkim koncentrujące się na pozyskaniu i wdrożeniu innowacji, w tym także tych wypracowanych w ramach projektów B+R w CT1. W każdym przypadku zastosowana innowacja powinna przynosić wymierne efekty rynkowe. Podniesienie poziomu innowacyjności w działalności podlaskich przedsiębiorstw powinno przyczynić się do wzrostu ich konkurencyjności na rynkach zewnętrznych, a przez to do istotnego wzrostu sprzedaży produktów i usług wytworzonych w regionie. Wzrost konkurencyjności możliwy jest także poprzez oddziaływanie w kierunku obniżenia kosztów działalności gospodarczej, czemu mają służyć działania związane ze wzrostem efektywności korzystania z zasobów naturalnych oraz wykorzystaniem TIK. Interwencja podejmowana w ramach działania będzie przyczyniać się do wzrostu wydajności pracy i efektywności produkcji.

Przykładowe rodzaje projektów

Wzrostowi konkurencyjności sektora MŚP ma służyć wsparcie szeroko rozumianych innowacji, obejmujących wdrożenie nowych produktów, procesów, sposobów organizacji i marketingu. Poziom i formy wsparcia będą dostosowane do rodzaju działalności przedsiębiorstw i związanego z nią poziomu ryzyka.

1. Wdrażanie innowacji produktowych, procesowych, marketingowych i organizacyjnych w sektorze produkcyjnym, w tym np.: rozbudowa przedsiębiorstwa prowadząca do wprowadzenia na rynek nowych produktów, dokonanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego, skutkujące wprowadzeniem na rynek nowych lub ulepszonych produktów, inwestycje w nowoczesne maszyny i sprzęt produkcyjny. Priorytetowym obszarem oddziaływania będą przedsiębiorstwa wykazujące najwyższą konkurencyjność i innowacyjność. Wspierane będą przedsięwzięcia innowacyjne prowadzące do wzrostu eksportu i podnoszące konkurencyjność w wymiarze międzynarodowym.

2. Ekoinnowacje rozumiane jako:

- rozwiązania służące zintegrowanemu podejściu do kwestii efektywnego wykorzystania zasobów, w tym energii i surowców,

- inwestycje ograniczające materiał- i energochłonność oraz związane z odzyskiem surowców wtórnych,
- przedsięwzięcia związane z „zieloną gospodarką”, „zielonymi” produktami,
- innowacje w takich branżach jak recykling odpadów, oczyszczanie zużytej wody i ścieków, filtracja i kontrola emisji itp.,
- inwestycje mające na celu poprawę jakości powietrza w sektorze MŚP poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych ze źródeł punktowych oraz wsparcie działalności monitoringowej i pomiarowej,
- działania w zakresie dostosowania istniejących instalacji produkcyjnych do standardów najlepszych dostępnych technik (best available technology – BAT), wsparcie inwestycji dostosowujących do wymogów ochrony środowiska,
- działania związane z wdrażaniem systemów zarządzania środowiskowego oraz uzyskania certyfikowanych ekoznaków, proekologicznym zarządzaniem i proekologicznym marketingiem,
- rozwiązania informatyczne sprzyjające oszczędności energii i wspierające wdrożenie zielonej rachunkowości w przedsiębiorstwie.

3. Wdrażanie innowacji produktowych, procesowych, marketingowych i organizacyjnych w sektorze usług, w tym np.: rozbudowa przedsiębiorstwa prowadząca do wprowadzenia na rynek nowych usług, dokonanie zasadniczych zmian w sposobie ich świadczenia, skutkujące wprowadzeniem na rynek nowych lub ulepszonych usług.

4. Inwestycje dotyczące zwiększenia zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych:

- wdrażanie, rozbudowa i unowocześnienie systemów informatycznych. Wspierane procesy informatyzacji wewnętrznej przedsiębiorstw oraz wykorzystania najnowszych osiągnięć technologicznych i organizacyjnych dla wprowadzania procesów modernizacyjnych, wspomagać będą bieżącą działalność firm (B2E). Przykładowe projekty to wdrożenie wirtualnego systemu obsługi działalności, nowoczesnych rozwiązań informatycznych w organizacji i zarządzaniu, stworzenie portalu pracowniczego do zarządzania zasobami personalnymi;
- operacje przyczyniające się do rozwoju produktów i usług opartych na TIK (e-biznes) – przez zakup sprzętu, oprogramowania, usług doradczych umożliwiających wprowadzenie nowej e-usługi, wykorzystanie TIK w relacjach pomiędzy przedsiębiorcą a klientem końcowym (B2C), sprzedaż produktów i usług w internecie;
- zastosowanie TIK w rozwoju i poprawie efektywności działalności m.in. poprzez wsparcie rozwoju współpracy między przedsiębiorstwami (B2B), automatyzację procesów biznesowych i wymiany danych.

W przypadku priorytetu 3c preferowane będą projekty zgodne z RIS3 oraz projekty o największym potencjale rozwojowym, dzięki którym osiągnięta będzie możliwie największa wartość dodana inwestycji. Priorytetowym obszarem oddziaływania będą przedsiębiorstwa wykazujące najwyższą konkurencyjność i innowacyjność. Szczególnie preferowane będą przedsięwzięcia przyczyniające się do podjęcia lub zwiększenia eksportu wytwarzanych dóbr czy usług oraz podnoszące konkurencyjność w wymiarze międzyregionalnym i międzynarodowym.

Typ beneficjentów

Typ projektu 1 i 2: Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa

Typ projektu 3 i 4: Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe (wyłącznie jako operatorzy)

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

85%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Typ projektu 1 i 2:

- Minimalna wartość wydatków kwalifikowalnych - 100 000 zł;
- Maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 20 000 000 zł;

Typ projektu 3 i 4: do rozstrzygnięcia w ramach strategii inwestycyjnej dla IF

Działanie 1.4 -Promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa

Cel i uzasadnienie działania

Lepsze warunki do rozwoju MŚP

Konieczne jest stałe dostosowywanie oferty usług IOB do potrzeb przedsiębiorstw, podnoszenie jakości oraz wzrost skali ich świadczenia. Podstawowym wyzwaniem jest profesjonalizacja usług istniejących już podmiotów, tak aby mogły nie tylko nadążać za wyzwaniami stawianymi przez rozwijającą się gospodarkę, ale je wyprzedzać i stymulować działania innowacyjne przedsiębiorstw. Profesjonalizacja IOB powinna przekładać się na zwiększenie zdolności przedsiębiorstw sektora MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji, a tym samym na wzrost transferu wiedzy, innowacji i technologii. W regionie słabo rozwiniętym, o niskim poziomie przedsiębiorczości, takim jak podlaskie, konieczne jest dalsze rozwijanie IOB prowadzących

działalność w zakresie wsparcia początkowego i inkubacji oraz wzmacnianie istniejących już przedsiębiorstw przez dostarczanie kapitału we wczesnym okresie funkcjonowania.

W województwie podlaskim jako regionie peryferyjnym, o niskim poziomie rozwoju gospodarczego i niskiej atrakcyjności inwestycyjnej niezbędne są nadal inwestycje w zakresie szeroko pojętej infrastruktury biznesowej. Istotnym elementem jest poprawa dostępności terenów inwestycyjnych poprzez stworzenie nowej lub rozwój istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego wraz z promocją regionu uwzględniającą potencjał regionalnej gospodarki. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej województwa powinno przyczynić się do wzrostu poziomu nakładów inwestycyjnych ze strony firm regionalnych, jak i inwestorów zewnętrznych. Położenie województwa na wschodniej granicy UE sprawia, że przez jego terytorium odbywa się znaczny tranzytowy ruch towarowy, z czym związana jest potrzeba inwestycji w zakresie utworzenia kompleksowego centrum logistycznego.

Przykładowe rodzaje projektów

1. IOB:

- Podniesienie poziomu świadczonych usług funkcjonujących w regionie instytucji otoczenia biznesu (takich jak inkubatory technologiczne, parki naukowo-technologiczne, parki przemysłowe, centra transferu technologii itp.), w szczególności usług specjalistycznych, służące podniesieniu innowacyjności przedsiębiorstw. Wsparcie obejmuje również usługi doradcze i szkoleniowe dla kadr podmiotów zarządzających IOB. Przewiduje się projekty pilotażowe adresowane bezpośrednio do MŚP w modelu popytowym.
- Profesjonalizacja istniejących IOB w celu wsparcia promocji przedsiębiorczości, preinkubacji i inkubacji obejmująca takie działania jak: projekty związane z rozwojem inkubatorów przedsiębiorczości, ośrodków wspierających przedsiębiorczość akademicką, oferowaniem przez inkubatory wystandaryzowanych usług (np. księgowych, doradztwa prawnego).

W wyniku realizacji działania oczekiwana jest profesjonalizacja, czyli podniesienie jakości i rozszerzenie usług inkubatorów. Wsparcie w tym zakresie dotyczy szeroko pojętych inicjatyw edukacyjnych, informacyjnych i upowszechniających ideę przedsiębiorczości, co stanowi uzupełnienie planowanych w zakresie EFS działań związanych z rozwojem kreatywności, inicjatywności, przedsiębiorczości na wszystkich etapach edukacji.

Wsparciem objęte zostaną również usługi świadczone drogą elektroniczną. Uzupełnieniem interwencji są działania mające na celu poprawę dostępności informacyjnej usług IOB wśród przedsiębiorców (działania upowszechniające).

Projekty wspierane w ramach Działania 1.4 (PI 3a) będą prowadziły do poszerzenia, w wymiarze jakościowym jak i ilościowym, oferty świadczonych przedsiębiorcom usług, w tym wprowadzenie nowych lub znacząco ulepszonych usług.

Warunki wsparcia IOB:

- IOB posiada strategię biznesową, która wyraźnie wskazuje różne źródła jej przychodów i potwierdza jej zdolność do działania w warunkach rynkowych i samodzielność finansową w zakresie prowadzenia działalności (lub zdolność do stopniowego uzyskania owej samodzielności do końca okresu kwalifikowalności);

- IOB posiada roczny plan działalności zawierający: indykatywną listę projektów/usług, które planuje udzielić/dostarczyć, dostępne zasoby, niezbędne szkolenia, wymagany budżet oraz źródła finansowania. Projekty planowane do wsparcia z EFRR, powinny być wyraźnie przedstawione w planie prac;
- IOB może wykazać, że będzie stosować istniejące standardy w zakresie dostarczania usług opracowane na poziomie krajowym / europejskim / międzynarodowym;
- w ocenie projektu uwzględnione zostaną wyniki osiągane w przeszłości przez daną IOB w zakresie doradztwa/wsparcia przedsiębiorców w rozwoju działalności (jak np. badania zadowolenia klientów, liczba świadczonych usług, follow-up itp);

- IOB monitoruje świadczenie różnych usług i przeprowadza badania satysfakcji klientów w celu oceny swoich wyników oraz przygotowania lepszych opartych o dane statystyczne prognoz ich skuteczności i zapewnienia lepszych prognoz opartych na statystyce;
- wsparcie infrastruktury IOB możliwe będzie tylko w uzasadnionych przypadkach, musi być związane ze świadczeniem specjalistycznych usług ukierunkowanych na podniesieniu innowacyjności przedsiębiorstw i każdorazowo być poparte szczegółową analizą pod kątem zasadności i zapewnienia efektywności wsparcia.

Zgodnie z UP przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury IOB wspierane będą w bardzo ograniczonym zakresie i przy spełnieniu następujących warunków:

- działalność IOB wpisuje się w krajową lub regionalną strategię inteligentnej specjalizacji,
- IOB dysponuje strategią/planem wykorzystania infrastruktury planowanej do sfinansowania w ramach przedsięwzięcia,
- przedsięwzięcie jest współfinansowane ze źródeł prywatnych,
- przedsięwzięcie nie powiela dostępnej infrastruktury IOB o podobnym profilu zlokalizowanej w danym lub sąsiadującym regionie, chyba, że limit dostępnej oferty został wyczerpany;

2. Tereny inwestycyjne:

Stworzenie nowej oraz rozwój istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego, tj. projekty obejmujące uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, w szczególności prace studyjno-koncepcyjne, badania geotechniczne, uzbrojenie w media, budowa lub modernizacja wewnętrznego układu komunikacyjnego. Wydatki na wewnętrzną infrastrukturę komunikacyjną – jako uzupełniający element projektu dotyczącego kompleksowego przygotowania terenu inwestycyjnego - stanowią mogą jedynie mniejszą część budżetu projektu. Preferowane jest wykorzystanie pod inwestycje terenów zdegradowanych, miejskich nieużytków (inwestycje typu brownfield).

Projekty mające na celu przygotowanie terenów inwestycyjnych będą realizowane pod warunkiem niepowielania dostępnej infrastruktury, chyba że limit dostępnej powierzchni został wyczerpany. Projekty uwarunkowane będą zapewnieniem właściwego dostępu do terenów inwestycyjnych finansowanego ze środków własnych beneficjenta lub w ramach projektu komplementarnego ze środków EFSI w ramach CT7. Zewnętrzna infrastruktura komunikacyjna nie podlega dofinansowaniu w ramach niniejszego działania.

Ad typ projektu 1 i 2:

W celu uniknięcia finansowania uzbrojenia terenów inwestycyjnych lub infrastruktury IOB (parków biznesowych), które nie mają potencjału do udostępnienia dla potencjalnych inwestorów, w umowie o dofinansowanie zostanie zastosowany wskaźnik powierzchni wykorzystanych przez przedsiębiorców terenów/obiektów w stosunku do powierzchni uzbrojonych terenów przemysłowych/obiektów oraz zasady pomniejszenia wkładu EFRR w przypadku jego nieosiągnięcia. Z uwagi na fakt, iż środki finansowe w ramach CT3 mają służyć podnoszeniu konkurencyjności mikro, małych i średnich firm, wkład EFRR będzie proporcjonalnie pomniejszony w sytuacji wykorzystania wymienionej wyżej infrastruktury przez duże przedsiębiorstwa.

3. Centra logistyczne:

Realizacja projektów polegających na budowie, przebudowie i modernizacji infrastruktury centrów logistycznych.

4. Promocja gospodarcza:

Dopełnieniem działań mających na celu podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu będzie realizacja kompleksowych i skoordynowanych działań obejmujących promocję inwestycyjną regionu, obsługę inwestorów, w tym zagranicznych. Promocja gospodarcza województwa będzie oparta na opracowanej wspólnie z partnerami gospodarczymi spójnej polityce inwestycyjnej regionu (długofalowej strategii promocyjnej).

5. Wsparcie kapitałowe nowych firm:

Wsparcie inwestycyjne dedykowane firmom we wczesnej fazie rozwoju w szczególności w formie funduszy typu seed capital.

Typ beneficjentów

W zakresie podniesienia poziomu świadczonych usług IOB:

funkcjonujące w regionie instytucje otoczenia biznesu (takie jak inkubatory technologiczne, parki naukowo-technologiczne, parki przemysłowe, centra transferu technologii itp.).

W zakresie wsparcia promocji przedsiębiorczości, preinkubacji i inkubacji:

- inkubatory przedsiębiorczości,
- ośrodki wspierające przedsiębiorczość akademicką.

W zakresie terenów inwestycyjnych i promocji gospodarczej regionu, w szczególności:

- przedsiębiorstwa,
- jst i jednostki organizacyjne jst, ich związki i stowarzyszenia,
- podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.

W zakresie inwestycji w inną infrastrukturę biznesową, w tym centra logistyczne:

przedsiębiorstwa.

W zakresie wsparcia inwestycyjnego firm na wczesnym etapie rozwoju, w szczególności w formie funduszy typu seed capital:

- instytucje otoczenia biznesu prowadzące działalność w zakresie wsparcia początkowego i inkubacji,
- fundusze kapitałowe.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Projekty dot. terenów inwestycyjnych 95%, pozostałe 85%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Typ projektu 5:

Rodzaj instrumentu finansowego: Seed capital

Główne przeznaczenie instrumentu: Inwestycje w firmy będące we wczesnej fazie rozwoju z udziałem inwestora prywatnego

Maksymalna kwota wsparcia jednostkowego: 1 mln zł

Maksymalny okres finansowania: 7 lat

Informacje uzupełniające:

Środki na tworzenie nowych firm, przy założeniu, że spółka zakładana jest przez właściciela oraz fundusz a wkłady dzielone są po połowie.

Wsparcie o charakterze pośrednim; beneficjentem pomocy powinien być fundusz inwestycyjny oferując wejścia kapitałowe przedsiębiorstwom nowopowstałym/start-up'om na zasadach venture capital/seed capital.

Beneficjentami środków mogą być instytucje otoczenia biznesu istniejące w regionie i ewentualnie nowe instytucje, które dopiero rozpoczną działalność w najbliższych latach.

Wejście kapitałowe następuje w sytuacji, gdy po okresie inkubacji zidentyfikowane zostaną znaczące szanse na komercyjny sukces powstającego przedsiębiorstwa, którego działalność jest oparta na innowacyjnym pomysle. Wsparcie powinno być udzielane w oparciu o ocenę biznesplanu. Wsparciu powinny podlegać podmioty ze wszystkich sektorów

Działanie 1.5 -Wspieranie przedsiębiorczości i zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000

Cel i uzasadnienie działania

Wzrost poziomu zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000

Specyfika regionu wymaga koncentracji uwagi na obszarach objętych ochroną prawną, co znalazło wyraz w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, w której wyodrębniono szczególny obszar strategicznej interwencji (OSI), jakim są gminy, w których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000. Gminy oferujące miejsca atrakcyjne dla różnych rodzajów turystyki nie zawsze mogą liczyć na adekwatne dochody z tego tytułu. Ponadto przegrywają konkurencję z ośrodkami, w których realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych przebiega w sposób uproszczony w stosunku do obszarów chronionych. Na obszarze tego OSI kluczowe jest wsparcie inwestycji mających na celu zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności, przy jednoczesnym poszanowaniu wymogów ochrony środowiska oraz utrzymaniu jego dobrego stanu. Interwencja we wskazanym obszarze przyczyni się do zwiększenia liczby nowych miejsc pracy, które będą stanowić źródło dochodu dla miejscowej ludności. Podwyższony reżim inwestycyjny oraz trudniejsze warunki prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach Natura 2000 powodują konieczność specjalnego potraktowania podmiotów, które zdecydują się tam podjąć działalność. Na tych obszarach wspierana powinna być każda działalność gospodarcza wpisująca się w koncepcję „zielonej gospodarki”, która będzie tworzyć miejsca pracy i powiększać dochód lokalnej społeczności. W ten sposób region ma szansę wykorzystać właściwie swoją „zieloność” i potencjał, m.in. w dziedzinie turystyki kwalifikowanej, rozproszoną energetykę opartą na źródłach odnawialnych oraz business & biodiversity.

Przykładowe rodzaje projektów

Wspieranie działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw

Inwestycje realizowane mogą być w gminach, w których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000, rozumianych jako gminy inne niż miejskie²⁶, w których udział powierzchni obszarów Natura 2000 w powierzchni całkowitej jest wyższy od średniej dla EU27 (18,36%²⁷).

Realizowane będą przedsięwzięcia przedsiębiorstw wpisujące się w lokalne strategie rozwoju (LSR) lub inne programy opracowane lokalnie, celem wyeliminowania wspierania projektów jednorazowych i odosobnionych. Projekty otrzymujące wsparcie w ramach działania powinny zapewniać zrównoważone korzyści społeczno-ekonomiczne i charakteryzować się tworzeniem trwałych miejsc pracy. Wszystkie projekty muszą być zrównoważone finansowo, obok elementów takich jak analiza ekonomiczna, analiza finansowa czy analiza ryzyka muszą wykazać zapotrzebowanie na dany projekt. W przypadku projektów realizowanych przez firmy z sektora turystycznego promowana będzie współpraca w zakresie rozwoju istniejących wspólnych produktów turystycznych.

Typ beneficjentów

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

70%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami
Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

W przypadku projektów z zakresu turystyki i kultury wartość kosztów kwalifikowalnych nie może przekraczać 2 mln euro

Działanie 2.1 -Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy

Cel i uzasadnienie działania

Zwiększenie aktywności i mobilności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo

W województwie podlaskim występuje niedostosowanie podaży i popytu na pracę. Niedostosowana struktura zawodowo-kompetencyjna w regionie przyczynia się do niezagospodarowania zasobów pracy. Tendencja spadkowa liczby pracujących utrzymuje się pomimo obserwowanych niekorzystnych procesów demograficznych. Dlatego należy położyć nacisk na wykorzystanie aktualnych rezerw i zapobieganie ich utracie. Osoby bezrobotne, należące do I i II profilu pomocy, poszukujące pracy i nieaktywne zawodowo potrzebują kompleksowego wsparcia dostosowanego do ich indywidualnych potrzeb, ale też do potrzeb rynku. Zwiększenie zdolności zatrudnieniowej, zwłaszcza osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, nastąpi m.in. poprzez zdiagnozowanie i określanie indywidualnych potrzeb, dostosowanie kompetencji i kwalifikacji, nabycie doświadczenia zawodowego, wzrost mobilności zawodowej oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju zawodowego. Planowane działania aktywizacji zawodowej bezpośrednio przyczynią się do wzrostu liczby osób

pracujących. Rezultatem podejmowanych działań zawsze będzie wzrost efektywności zatrudnieniowej, także w wyniku samozatrudnienia.

Wsparcie osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z obowiązkami opiekuńczymi, polegające na udostępnieniu usługi opieki nad dzieckiem do lat trzech, jest przewidziane w ramach działania 2.2, natomiast w zakresie działań aktywizacyjnych - w ramach niniejszego działania.

Wsparcie dla osób należących do III profilu pomocy, które są zagrożone wykluczeniem społecznym oraz wymagają w pierwszej kolejności wsparcia w zakresie integracji społecznej będzie realizowane w ramach CT 9.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Instrumenty i usługi rynku pracy obejmujące działania aktywizujące wymienione w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, z wyłączeniem robót publicznych;

2. Programy podnoszące aktywność zawodową i zdolność do zatrudnienia, obejmujące m.in. następujące działania aktywizujące:

- wsparcie psychologiczno – doradcze,
- pośrednictwo pracy,
- poradnictwo zawodowe,
- warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania,
- subsydiowanie zatrudnienia,
- staże, praktyki zawodowe;

Typ beneficjentów

Typ projektu 1: Powiatowe Urzędy Pracy

Typ projektu 2: Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.)

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

100% (typ projektu 1)

95% 28(typ projektu 2)

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 2.2 -Działania na rzecz równowagi praca – życie

Cel i uzasadnienie działania

Zwiększenie aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3

Na regionalnym rynku pracy widoczne są dysproporcje w sytuacji kobiet i mężczyzn. Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku produkcyjnym w województwie podlaskim jest znacznie niższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn (odpowiednio 62,5% i 72,6% na koniec 2013 r.). Często przyczyną bierności zawodowej są obowiązki rodzinne i opieka nad osobą zależną. Integrację zawodową znacznie utrudnia niewystarczający dostęp do usług społecznych, zwłaszcza związanych z opieką nad małym dzieckiem (do lat 3). Konieczne są inwestycje mające na celu poprawę jakości i dostępu do przystępnych cenowo usług związanych z opieką nad najmłodszymi dziećmi. Ponadto, ujemne saldo migracji oraz prognozowany dalszy spadek liczby ludności w regionie dodatkowo przemawiają za tworzeniem warunków sprzyjających godzeniu ról rodzinnych i zawodowych. Rezultat w postaci wzrostu zatrudnienia planuje się osiągnąć poprzez zapewnienie dostępu do usług opiekuńczych nad dziećmi do lat 3. Priorytetem będzie tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w postaci żłobków i klubów dziecięcych. Wskutek czego osoby pełniące opiekę nad dziećmi będą miały większe szanse na zatrudnienie lub utrzymanie zatrudnienia. Z drugiej zaś strony przewidziane jest upowszechnianie rozwiązań służących godzeniu życia zawodowego z prywatnym, m.in. w zakresie upowszechniania elastycznych form pracy. Wsparcie przedsiębiorców i pracodawców w stosowaniu rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego z prywatnym będzie możliwe jedynie w ramach projektu, którego rezultatem będzie aktywizacja zawodowa bądź pomoc w utrzymaniu zatrudnienia osób opiekujących się dzieckiem do lat 3. Planowane przedsięwzięcia będą miały charakter komplementarny do działań aktywizacyjnych przewidzianych do realizacji w ramach działania 2.1.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Udostępnienie usług w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat poprzez tworzenie nowych miejsc opieki (zgodnie z Ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3)
2. Wsparcie pracodawców (w tym przedsiębiorców) w stosowaniu rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego z prywatnym, w połączeniu ze wsparciem kierowanym do osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 w szczególności, poprzez realizację:
  - grantów na stanowisko w formie telepracy,
  - świadczeń aktywizacyjnych na zatrudnienie,
  - szkoleń, doradztwa, działań informacyjnych (jako działań uzupełniających), dotyczących elastycznych form pracy.

Wsparcie przedsiębiorców i pracodawców w stosowaniu rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego z prywatnym będzie możliwe jedynie w ramach projektu, którego rezultatem będzie

aktywizacja zawodowa bądź pomoc w utrzymaniu zatrudnienia osób opiekujących się dzieckiem do lat 3.

Typ beneficjentów

Typ projektu 1: gminy, osoby fizyczne oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej;

Typ projektu 2: wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

95%

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 2.3 -Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych

Cel i uzasadnienie działania

Wzrost samozatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców

Rynek pracy województwa podlaskiego jest słabo rozwinięty, co wynika z wysokiego udziału osób zatrudnionych w rolnictwie oraz niskiego poziomu przedsiębiorczości. Trwała zmiana w zakresie poziomu zatrudnienia wymaga skoncentrowania działań na rozwoju przedsiębiorczości rozumianej jako zakładanie, prowadzenie i rozwijanie własnej działalności. Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia jest jedną z form skutecznego przeciwdziałania bezrobociu. W celu zapewnienia trwałości nowopowstających przedsiębiorstw, w szczególności tych tworzonych przez osoby będące w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, należy zapewnić kompleksowe, zarazem indywidualnie dostosowane wsparcie. Fundamentem takiego wsparcia będzie usługa doradcza, która przede wszystkim zweryfikuje predyspozycje osoby planującej założyć działalność gospodarczą. Kolejnym niezbędnym elementem wsparcia będą szkolenia, w tym szkolenia specjalistyczne z zakresu podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Docelową formą wsparcia, którą uzyska uczestnik projektu będzie jednorazowa dotacja.

Uzupełniający charakter będzie miało wsparcie pomostowe w początkowej fazie funkcjonowania przedsiębiorstwa: finansowe oraz doradcze z zakresu przedsiębiorczości, innowacyjności oraz z zasad efektywnego wykorzystania dotacji. Doradztwo (zarówno jako weryfikacja predyspozycji odbiorcy wsparcia, jak i w zakresie prowadzonej działalności) oraz szkolenia będą realizowane również przy wsparciu z zastosowaniem instrumentów finansowych. W celu podniesienia trwałości i efektywności nowopowstających firm podejmowane przedsięwzięcia będą uwzględniały specyfikę odbiorców i ewentualne ryzyka. Planowane działania ukierunkowane na zakładanie własnej działalności gospodarczej mają wspierać tworzenie nowych miejsc pracy.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej obejmujące:

- indywidualne doradztwo w postaci weryfikacji predyspozycji osób planujących założyć działalność gospodarczą,
- grupowe szkolenia w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej,
- dotacja inwestycyjna,
- wsparcie pomostowe:
  - finansowe przez okres 12 miesięcy (6 m-cy: do wysokości minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w danym roku ogłoszenia konkursu na niezbędne wydatki związane z prowadzeniem bieżącej działalności gospodarczej – zgodnie z katalogiem wydatków; 6 m-cy: pokrycie opłat publiczno – prawnych),
  - specjalistyczne wsparcie towarzyszące (indywidualne i grupowe doradztwo w zakresie zasad przedsiębiorczości, prowadzenia własnego biznesu, doradztwo inwestycyjne, w zakresie podejmowania/wdrażania działań innowacyjnych),
- forum wymiany doświadczeń;

2. Zwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej obejmujące:

- indywidualne doradztwo w postaci weryfikacji predyspozycji osób planujących założyć działalność gospodarczą,
- grupowe szkolenia w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej,
- jednorazowa pożyczka na rozpoczęcie działalności gospodarczej do wysokości 50 tys. zł na osobę,
- wsparcie pomostowe:

specjalistyczne wsparcie towarzyszące (indywidualne i grupowe doradztwo w zakresie zasad przedsiębiorczości, prowadzenia własnego biznesu doradztwo inwestycyjne, podejmowania/wdrażania działań innowacyjnych).

Typ beneficjentów

Typ projektu 1: wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

Typ projektu 2: fundusze pożyczkowe wyłącznie jako operatorzy

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

95% (typ projektu 1), 85% (typ projektu 2)

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Typ projektu 2: Pożyczka

Działanie 2.4 -Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

Cel i uzasadnienie działania

Dostosowanie kompetencji i kwalifikacji pracowników na rzecz podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw z sektora MŚP,
Poprawa sytuacji na rynku pracy osób zwolnionych lub zagrożonych zwolnieniem z przyczyn zakładu pracy.

W celu przeciwdziałania wzrostowi bezrobocia wywołanego procesami adaptacyjnymi i modernizacyjnymi należy wspomóc przedsiębiorstwa, przedsiębiorców i ich pracowników w zarządzaniu tymi procesami. Konieczne jest zwiększenie kompetencji kadr przedsiębiorstw w zakresie zarządzania zmianami organizacyjnymi oraz przechodzenia przez procesy zmian. Stąd planowane są działania prowadzące do nabycia umiejętności planowania strategicznego oraz wdrażania nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem, a także opracowania i implementacji planów adaptacyjnych i modernizacyjnych. Procesy modernizacyjne i adaptacyjne wymuszają także ciągłą aktualizację, podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz umiejętności pracowników. Świadomość w zakresie potrzeby i celowości podnoszenia kwalifikacji pracowników wśród podlaskich przedsiębiorców jest niezadawalająca, co przekłada się na brak efektywnych działań w tym zakresie. Przedsiębiorcy i pracownicy z województwa podlaskiego w niewielkim stopniu potrafią posługiwać się narzędziami teleinformatycznymi w pracy zawodowej. Regionalne przedsiębiorstwa, stosunkowo słabo z informatyzowane, nie oferują swoim

pracownikom środowiska pracy, w którym mogliby takie kompetencje nabyć i rozwinąć. Wsparcie zostanie skoncentrowane na usługach rozwojowych najbardziej skutecznych i potrzebnych z punktu widzenia przedsiębiorstw, w tym w szczególności na usługach doradczych i szkoleniowych oraz na diagnozowaniu potrzeb rozwojowych regionalnych firm. W celu złagodzenia skutków zmian restrukturyzacyjnych planowana jest także interwencja skierowana do pracowników zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem. W ramach programów outplacementu wsparcie będzie obejmowało m.in. szkolenia pracowników wszystkich szczebli, w tym specjalistyczne szkolenia zawodowe, doradztwo edukacyjno-zawodowe, pośrednictwo pracy, staże. Dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących do potrzeb regionalnej gospodarki, a w przypadku osób zwalnianych z przyczyn zakładów pracy także zwiększenie ich aktywności zawodowej, przyczyni się po pierwsze do poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw, tym samym ustabilizuje istniejące miejsca pracy, po drugie do zwiększenia zdolności do zatrudnienia. Działanie będzie ukierunkowane także na podjęcie zatrudnienia poza rolnictwem.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Realizacja usług rozwojowych dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w formule podejścia popytowego;
2. Wsparcie dla osób zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, realizowane w formie tworzenia i wdrażania programów typu outplacement;
3. Inicjatywy podejmowane na poziomie lokalnym i regionalnym, mające na celu zwiększanie zdolności adaptacyjnych przedsiębiorców w szczególności w zakresie organizacji pracy, form świadczenia pracy, promocji podnoszenia kwalifikacji zawodowych, godzenia życia zawodowego i prywatnego;
4. Realizacja działań zdefiniowanych w ramach procesu określania specjalizacji regionalnych stanowiących instrument wsparcia przedsiębiorstw w procesach dostosowawczych i związanych w szczególności z procesami wdrażania innowacji.

Typ beneficjentów

Typ projektu 1: WUP,

Typ projektu 2: Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych),

Typ projektu 3: organizacje pracodawców i związki zawodowe,

Typ projektu 4: przedsiębiorcy, organizacje pracodawców i związki zawodowe, podmioty działające na rzecz zatrudnienia, rozwoju zasobów ludzkich lub potencjału adaptacyjnego przedsiębiorców, niebędące przedsiębiorcami oraz jednostki naukowo-badawcze.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Typ projektu 2 - 95%, pozostałe typy projektów 85%

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 2.5 - Aktywne i zdrowe starzenie się

Cel i uzasadnienie działania

Przedłużenie wieku aktywności zawodowej

O procesie starzenia się społeczności regionu świadczy wskaźnik obciążenia demograficznego, który notuje wartości wyższe od poziomu krajowego. Zjawisko starzenia się społeczeństwa postępuje i rozprzestrzenia się. Ponadto, konsekwencją podniesienia wieku emerytalnego jest konieczność wydłużenia okresu aktywności zawodowej, której warunkiem niezbędnym jest odpowiedni stan zdrowia. W celu przedłużenia wieku aktywności zawodowej proponowane są usługi świadczone indywidualnym osobom polegające, m.in. na wdrażaniu programów rehabilitacji leczniczej zapobiegających przerwaniu aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych i ułatwiających powrót na rynek pracy. Problemem systemu ochrony zdrowia jest niska świadomość zdrowotna społeczeństwa oraz wykrywalność chorób w zaawansowanych stadiach rozwojowych. Istotnym czynnikiem upowszechniania zdrowego stylu życia jest realizacja krajowych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, szyjki macicy i raka piersi oraz realizacja programów profilaktycznych dotyczących chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu. Planowane są także programy przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia. Ponadto, przewiduje się programy ukierunkowane na eliminowanie szkodliwych czynników w miejscu pracy. Działania takie zapobiegają utracie pracy i wypadnięciu z rynku, a w konsekwencji wykluczeniu społecznemu. Oznacza to konieczność zbudowania systemu wspierającego takie osoby w decyzji o pozostaniu aktywnym społecznie i zawodowo, w tym poprzez umożliwienie przekwalifikowania pracownika i umożliwienia mu wykonywania pracy bez narażenia na czynniki zagrażające zdrowiu.

Planowana interwencja w zakresie zdrowia będzie zgodna z założeniami wyrażonymi w Policy Paper dla ochrony zdrowia.

Realizacja programów polityki zdrowotnej musi wynikać z analizy epidemiologicznej i diagnozy potrzeb w tym zakresie oraz uwzględniać zaangażowanie podstawowego poziomu opieki zdrowotnej.

Jednocześnie mechanizm z zakresu programowania i wdrażania polegający na koordynacji interwencji przez Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia w drodze uzgodnienia Planu działania w sektorze zdrowia zapewni komplementarność interwencji RPOWP z innymi programami operacyjnymi i funduszami krajowymi.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Wsparcie realizacji krajowych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu szyjki macicy, piersi i jelita grubego.
2. Realizacja programów rehabilitacji leczniczej zapobiegającej przerywaniu aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych ułatwiających powrót na rynek pracy.
3. Realizacja programów profilaktyki zdrowotnej (pierwotnej i wtórnej), dotyczących chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu.
4. Realizacja programów dotyczących przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujących do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia, wspierających osoby w decyzji o pozostaniu aktywnym społecznie i zawodowo, w tym poprzez umożliwienie przekwalifikowania pracownika i umożliwienie mu wykonywania pracy bez narażenia na czynniki zagrażające zdrowiu; dostosowywanie warunków pracy do wyzwań związanych ze starzeniem się społeczeństwa, eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy.

Zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia realizacja programów polityki zdrowotnej musi wynikać z analizy epidemiologicznej i diagnozy potrzeb w tym zakresie oraz uwzględniać zaangażowanie podstawowego poziomu opieki zdrowotnej. Jednocześnie mechanizm z zakresu programowania i wdrażania polegający na koordynacji interwencji przez Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia w drodze uzgodnienia Planu działania w sektorze zdrowia zapewni komplementarność interwencji RPOWP z innymi programami operacyjnymi i funduszami krajowymi.

Typ beneficjentów

Typ projektu 1,2,3,4: Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych) w szczególności: podmioty lecznicze, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne oraz ich związki i stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy oraz podmioty ekonomii społecznej.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

95%

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 3.1 -Kształcenie i edukacja

Poddziałanie 3.1.1 -Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej.

Poddziałanie 3.1.2 -Wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego, ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych.

Cel i uzasadnienie działania

Poddziałanie 3.1.1 -Wzrost upowszechnienia wysokiej jakości edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3-4 lata.

Interwencja w ramach poddziałania ma doprowadzić do zwiększenia stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Priorytetowym działaniem będzie tworzenie miejsc w ramach edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach wiejskich, gdzie to upowszechnienie jest najmniejsze. Istotne są również działania adresowane do przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego zwiększające jakość edukacji przedszkolnej oraz niwelujące występujące dysproporcje w tej jakości między obszarami miejskimi a wiejskimi. Wspierane będą projekty dotyczące stworzenia dodatkowych miejsc przedszkolnych, ale także zakładające podniesienie jakości i atrakcyjności oferty w ramach prowadzonych placówek.

Poddziałanie 3.1.2 -1. Podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

2. Uzupełnienie kompetencji kadry pedagogicznej na rzecz poprawy jakości kształcenia ogólnego. Celem poddziałania jest przygotowanie uczniów do zatrudnienia lub kontynuacji nauki, w tym wyposażenie ich w kompetencje kluczowe niezbędne na rynku pracy oraz właściwe postawy/umiejętności, które stanowią fundament dla dalszego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności. Interwencja ma także stworzyć warunki do nauczania opartego na metodzie eksperymentu, zwiększenia wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz przygotowanie szkół i placówek systemu oświaty do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi na II i III etapie edukacyjnym, oraz uczniem z niepełnosprawnością i uczniem młodszym na każdym etapie edukacyjnym

Przykładowe rodzaje projektów

Poddziałanie 3.1.1 -

1. Tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego w ośrodkach istniejących lub tworzenie nowych ośrodków na obszarach gmin o największym zapotrzebowaniu na edukację przedszkolną wyłącznie dla dzieci 3-4 letnich i /lub dzieci niepełnosprawnych³⁵;
2. Rozszerzenie oferty ośrodka wychowania przedszkolnego o dodatkowe zajęcia zwiększające szanse edukacyjne i wyrównujące zdiagnozowane deficyty u dzieci. Katalog dodatkowych zajęć dla dzieci obejmuje wyłącznie:
  - zajęcia specjalistyczne, w tym np.: logopedyczne, terapeutyczne, psychologiczne,
  - gimnastykę korekcyjną,
  - zajęcia edukacyjne rozwijające kompetencje społeczno-emocjonalne, językowe i matematyczne;
  - zajęcia kształtujące postawę przedsiębiorczą i kreatywną u dzieci
3. Doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli ośrodków wychowania przedszkolnego niezbędnych do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, w tym z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (wyłącznie jako uzupełnienie działań wskazanych w typie projektu 1 i 2),

Poddziałanie 3.1.2 -

1. Wsparcie na rzecz kształtowania i rozwijania u uczniów kompetencji kluczowych (matematycznych, przyrodniczych, ICT i językowych) niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej), w tym w szczególności: poprawa jakości usług świadczonych w ramach doradztwa edukacyjno-zawodowego, realizacja dodatkowych zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, pomoc stypendialna, realizacja zajęć rozwijających uzdolnienia, staże.
2. Wsparcie nauczycieli prowadzących kształcenie ogólne poprzez doskonalenie ich umiejętności interpersonalnych i społecznych oraz kompetencji zawodowych w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych (matematycznych, przyrodniczych, ICT i językowych) niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej).
3. Kompleksowe programy tworzenia warunków w szkołach i placówkach systemu oświaty dla nauczania opartego na metodzie eksperymentu w zakresie nauczania przedmiotów przyrodniczych i matematycznych obejmujące:
  - a) wyposażenie szkolnych pracowni w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych lub matematyki;
  - b) doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu;
  - c) kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów lub słuchaczy w zakresie przedmiotów przyrodniczych lub matematyki.
4. Wsparcie na rzecz zwiększenia wykorzystania TIK w szkołach i placówkach systemu oświaty poprzez:

- a) wyposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK niezbędne do realizacji programów nauczania w szkołach lub placówkach systemu oświaty, w tym zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sieciowousługowej;
- b) podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu oświaty, w tym włączenie narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego;
- c) kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów;
- d) programy rozwijania kompetencji cyfrowych uczniów poprzez naukę programowania i myślenia algorytmicznego.

5. Kompleksowe programy wspomagające szkołę lub placówkę systemu oświaty prowadzącą kształcenie ogólne w zakresie indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością oraz wsparcie na rzecz ucznia młodszego obejmujące w szczególności:

a) wyposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz specjalistyczny sprzęt do rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych oraz wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także podręczniki szkolne i materiały dydaktyczne dostosowane do potrzeb uczniów z niepełnosprawnością, ze szczególnym uwzględnieniem tych pomocy, sprzętu i narzędzi,

które są zgodne z koncepcją uniwersalnego projektowania³⁶;

b) przygotowanie nauczycieli do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym wsparcia ucznia młodszego, rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów i efektywnego stosowania pomocy dydaktycznych w pracy;

c) wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów młodszych w ramach zajęć uzupełniających ofertę szkoły lub placówki systemu oświaty.

Typ beneficjentów

Poddziałanie 3.1.1 -Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów) będące organami prowadzącymi lub planującymi założyć publiczne i niepubliczne przedszkola, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, inne formy wychowania przedszkolnego, w rozumieniu Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania.

Poddziałanie 3.1.2 -Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów), w szczególności: organy prowadzące publiczne i niepubliczne szkoły/placówki funkcjonujące w systemie oświaty, instytucje naukowe, w tym uczelnie.

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Poddziałanie 3.1.1 -85%

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Poddziałanie 3.1.2 -95%39

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 3.2 -Kształtowanie i rozwój kompetencji kadr regionu

Poddziałanie 3.2.1 -Rozwój kompetencji językowych i TIK oraz wsparcie wybranych form kształcenia ustawicznego zgodnie z potrzebami regionalnej gospodarki

Poddziałanie 3.2.2 -Pozaszkolne formy kształcenia dorosłych

Cel i uzasadnienie działania

Podniesienie kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych poprzez wzrost uczestnictwa w kształceniu ustawicznym

Województwo podlaskie zmagają się z niedostosowaniem oferty kształcenia ustawicznego do potrzeb rynku pracy, co powoduje, że kompetencje i umiejętności zawodowe są nieadekwatne i niedostosowane do faktycznych potrzeb pracodawców. Obserwowany jest zbyt niski udział osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie powodujący braki w dostosowaniu ich kompetencji do faktycznych potrzeb rynku pracy. Interwencje w ramach działania mają doprowadzić przede wszystkim do dostosowania oferty kształcenia ustawicznego do zmieniającego się rynku pracy, rozwoju kompetencji cyfrowych oraz upowszechnienia idei kształcenia przez całe życie. Celem podnoszenia kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych planowane jest wsparcie wybranych pozaszkolnych formy kształcenia dorosłych, takich jak kwalifikacyjne kursy zawodowe i kursy umiejętności zawodowych. Takie formy kształcenia są istotne z punktu widzenia funkcjonowania osób dorosłych na rynku pracy. Dają one możliwość uzyskania lub uzupełnienia kwalifikacji zawodowych w elastycznym systemie, który jest w stanie reagować na potrzeby lokalnego rynku.

Przykładowe rodzaje projektów

Poddziałanie 3.2.1 -Projekty grantowe (tzw. „bon na szkolenie”) obejmujące:

1. szkolenia i kursy skierowane do osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane rozwijaniem kompetencji w zakresie TIK i języków obcych oraz nabyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem umiejętności poprzez kursy kompetencji ogólnych
2. rozwijanie kompetencji i umiejętności osób dorosłych istotnych z punktu widzenia funkcjonowania na rynku pracy, w celu nabycia lub zmiany posiadanych kwalifikacji i poziomu wykształcenia, poprzez studia podyplomowe

3. poradnictwo edukacyjno-zawodowe skierowane do osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane uzyskaniem pomocy w zakresie diagnozy potrzeb oraz wyboru i znalezienia odpowiedniej oferty edukacyjnej
4. szkolenia i kursy umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy nieuwzględnione w 1 i 2 typie projektu

Poddziałanie 3.2.2 -Projekty grantowe (tzw. bon na szkolenie) dotyczące pozaszkolnych formy kształcenia dorosłych, takie jak: kwalifikacyjne kursy zawodowe i kursy umiejętności zawodowych

Typ beneficjentów

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w szczególności podmioty prowadzące kształcenie i szkolenie osób dorosłych w systemie formalnym i pozaformalnym.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Poddziałanie 3.2.1 -90%43

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie

Poddziałanie 3.2.2 -90%

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 3.3 -Kształcenie zawodowe młodzieży na rzecz konkurencyjności podlaskiej gospodarki

Cel i uzasadnienie działania

Podniesienie kompetencji uczniów szkół zawodowych zwiększających szanse na regionalnym rynku pracy.

Obecne zmiany na rynku pracy oraz modernizacja kształcenia zawodowego wymagają poszerzenia współpracy szkół ze środowiskiem pracodawców. Priorytetowym obszarem wsparcia będą przedsięwzięcia nastawione na doskonalenie przez uczniów i słuchaczy umiejętności praktycznych w formie staży oraz praktyk zawodowych u pracodawców. Realizowane będą również projekty ukierunkowane na tworzenie w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez ich wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne. Wsparciem będą mogły być objęte także działania realizowane przez centra kształcenia zawodowego i ustawicznego, oferujące różne formy kształcenia i poradnictwa zawodowego dla młodzieży, przy jednoczesnej współpracy z pracodawcami. Jednocześnie warunkiem sukcesu procesu modernizacji szkolnictwa zawodowego są działania ukierunkowane na podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry dydaktycznej. Ponadto ze względu na słabnącą popularność kształcenia zawodowego wśród uczniów, niezbędne są działania mające na celu szerokie rozpropagowanie wśród gimnazjalistów i ich rodziców zmian, jakie zachodzą w obszarze kształcenia zawodowego w województwie podlaskim pod kątem jego atrakcyjności i jakości

Przykładowe rodzaje projektów

1. Popularyzacja kształcenia zawodowego wśród gimnazjalistów realizowana w oparciu o wielosektorową współpracę w formie kompleksowych projektów partnerskich angażujących placówki systemu oświaty, pracodawców, podmioty specjalizujące się w poradnictwie edukacyjno-zawodowym, organizacje pozarządowe, przy wsparciu specjalistów w dziedzinie marketingu społecznego.
2. Realizacja kompleksowych programów rozwojowych poprzedzonych diagnozą potrzeb konkretnej szkoły/placówki kształcenia zawodowego (w tym uwzględniając sytuację na regionalnym i lokalnych rynkach pracy) wraz z opracowaniem i wdrożeniem programu wsparcia obejmująca w szczególności⁴⁵:
  - a) wsparcie na rzecz kształtowania i rozwijania u uczniów kompetencji kluczowych (matematycznych, przyrodniczych, ICT i językowych) niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej);
  - b) podnoszenie umiejętności oraz uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych przez uczniów i słuchaczy szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe w szczególności poprzez: wdrożenie nowych, innowacyjnych form nauczania zawodowego, wsparcie uczniów w zakresie zdobywania dodatkowych uprawnień zwiększających ich szanse na rynku pracy; programy potwierdzania kwalifikacji w zawodzie zdobytych przez uczniów w toku edukacji;
  - c) programy uwzględniające indywidualne potrzeby uczniów, tworzące odpowiednie warunki do ich rozwoju i wyrównywania szans edukacyjnych;
  - d) poradnictwo zawodowo-edukacyjne;
  - e) staże i praktyki dla uczniów, nauczycieli oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu realizowane u pracodawców;
  - f) pomoc stypendialna dla uczniów i słuchaczy szczególnie uzdolnionych także w zakresie przedmiotów zawodowych;

- g) podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry dydaktycznej w obszarze kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych, korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji;
- h) doskonalenie warsztatu pracy nauczycieli i dostosowanie go do najnowszych trendów i technologii w danej branży oraz doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu, związanych z nauczaniem zawodem, realizowane we współpracy z instytucjami otoczenia społeczno-gospodarczego⁴⁷;
- i) tworzenie w szkołach lub placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez ich wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne;

3. Współpraca szkół i placówek z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym mająca na celu lepsze dostosowanie oferty kształcenia do rzeczywistych potrzeb regionalnego i lokalnych rynków pracy obejmująca m.in.:

- a) realizację kształcenia zawodowego praktycznego we współpracy z pracodawcami lub przedsiębiorcami w szkołach lub placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe,
- b) włączenie pracodawców lub przedsiębiorców w system egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe,
- c) tworzenie klas patronackich w szkołach,
- d) tworzenie nowej oferty edukacyjnej we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym,
- e) modyfikacja programów nauczania na kierunkach istniejących,
- f) dodatkowe zajęcia specjalistyczne dla uczniów umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy i kwalifikacji zawodowych,
- g) organizacja kursów przygotowawczych na studia we współpracy ze szkołami wyższymi,
- h) udział w zajęciach prowadzonych w szkole wyższej, w tym w zajęciach laboratoryjnych, kołach lub obozach naukowych;

4. Staże i praktyki dla uczniów, nauczycieli oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu realizowane u pracodawców,

5. Rozwój poradnictwa zawodowo-edukacyjnego, przy jednoczesnej współpracy z pracodawcami.

Typ beneficjentów

Wszystkie podmioty, w szczególności organy prowadzące szkoły/placówki, w tym: technika, zasadnicze szkoły zawodowe, szkoły policealne dla dorosłych, szkoły specjalne przysposabiające do pracy, szkoły/placówki systemu oświaty uprawnione do prowadzenia kwalifikacyjnych kursów zawodowych oraz kursów umiejętności zawodowych; a także pracodawcy i przedsiębiorcy, jednostki naukowe, w tym uczelnie, organizacje pozarządowe, IOB oraz powiązania kooperacyjne.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu

współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

95%

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 5.1 -Energetyka oparta na odnawialnych źródłach energii

Cel i uzasadnienie działania

Zwiększony udział rozproszonej produkcji energii ze źródeł odnawialnych

Realizacja działania ma przyczynić się do zwiększenia udziału energii odnawialnej w produkcji energii ogółem, ale też w zużyciu końcowym energii brutto. Efektem podjętych działań będzie redukcja emisji CO₂ i poprawa stanu środowiska, ale także wzrost potencjału ekonomicznego słabych strukturalnie obszarów wiejskich. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych powinna odbywać się w modelu rozproszonym – w małych zdecentralizowanych wytwórniach, które jednocześnie mogą być dodatkowym źródłem dochodów lokalnych społeczności (co jest możliwe w przypadku wytwórni zarządzanych przez osoby fizyczne lub podmioty prawne tworzone przez mieszkańców gminy i samorząd). Przy takich założeniach produkcja energii odnawialnej będzie przyczyniać się dodatkowo do wzrostu potencjału ekonomicznego regionów wiejskich.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Inwestycje z zakresu budowy nowych lub zwiększenia mocy jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła z OZE (biomasy, biogazu, energii wiatru, słońca, wody oraz Ziemi) wraz z podłączeniem do sieci dystrybucyjnej/ przesyłowej

Nieprzekraczalna moc instalacji:

- energia wodna – do 5 MWe,
- energia wiatru – do 5 MWe,
- energia słoneczna – do 2 MWe/MWth,
- energia geotermalna – do 2 MWth,
- energia biogazu – do 1 MWe,

- energia biomasy – do 5 MWth/MWe.

Warunki szczegółowe:

- w przypadku energii cieplnej (np. pompy ciepła, geotermia) możliwe wsparcie efektywnej dystrybucji ciepła z OZE,
- inwestycje w zakresie biogazowni łącznie z zagospodarowaniem ciepła. Wytworzona energia cieplna może być wykorzystana na potrzeby własne. Pozyskanie lub produkcja biomasy nie może prowadzić do konkutowania o rolniczą przestrzeń produkcyjną oraz oddziaływać negatywnie na różnorodność biologiczną,
- inwestycje powinny zmierzać do zagospodarowania odpadów pochodzących z rolnictwa i hodowli,
- w przypadku produkcji energii z biomasy lub biogazu, preferowane będą projekty, w których wykorzystywane surowce są produkowane lokalnie, w niewielkich odległościach w stosunku do miejsca wytwarzania energii,
- w przypadku produkcji energii z biomasy, preferowane będą projekty zakładające efektywne wykorzystanie pofermentu,
- w przypadku produkcji energii z biomasy lub biogazu, nie mogą być wspierane instalacje wykorzystujące pełnowartościowe drewno i zboże do produkcji energii,
- istotnym aspektem w instalacjach, wytwarzających energię elektryczną i ciepłą w kogeneracji z OZE, jest kompleksowość koncepcji zagospodarowania ciepła,
- inwestycje muszą być realizowane zgodnie z programami ochrony powietrza, z poszanowaniem wymogów dyrektywy 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy oraz celem dotyczącym zmniejszenia emisji,
- projekty małych elektrowni wodnych muszą być zgodne z dyrektywą 2000/60/WE ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej oraz dokumentami strategicznymi. Inwestycje mogą być prowadzone wyłącznie na już istniejących budowach piętrzących lub wyposażonych w hydroelektrownie, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej,
- projekty muszą przyczyniać się do realizacji krajowego celu dotyczącego 15% udziału OZE w konsumpcji energii ogółem w 2020 oraz muszą zapewniać poszanowanie środowiska i ochronę krajobrazu (co jest możliwe zwłaszcza w przypadku zastosowania mikroinstalacji), Lokalizacja inwestycji OZE musi uwzględniać ograniczenia wynikające z planowania przestrzennego na poziomie krajowym, wojewódzkim i lokalnym oraz potencjalny wpływ projektów na środowisko (np. oddziaływanie na tereny cenne przyrodniczo i gatunki chronione);
- projekty powinny kumulować efekty środowiskowe (bilans energetyczny, bilans CO₂, różnorodność biologiczną, krajobraz oraz emisję zanieczyszczeń powietrza/emisję PM) oraz efekty społeczno-gospodarcze (wzrost zatrudnienia, zwiększenie dostępnych zasobów kapitału w celu powiększenia produkcji i wydajności pracy w regionie),
- preferowane będą mikroinstalacje służące do produkcji energii z biogazu oraz instalacje wykorzystujące energię słoneczną.

2. Przedsięwzięcia z zakresu rozwoju infrastruktury wytwórczej biokomponentów i biopaliw produkowanych w dużej mierze z surowców odpadowych i pozostałości z produkcji rolniczej oraz przemysłu rolno-spożywczego. Wytworzone biopaliwa muszą być wykorzystywane na własne potrzeby (produkcja rolna) w gospodarstwach rolnych. Powstała infrastruktura nie może służyć do produkcji biopaliw z roślin spożywczych. Możliwe wsparcie produkcji biopaliw wytwarzanych m.in. z roślin oleistych uprawianych wspólnie, pod warunkiem, że nie będzie prowadzić do konkurencji o rolniczą przestrzeń produkcyjną oraz przyczyni się istotnie do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, poprawy bezpieczeństwa energetycznego i polepszenia warunków ekonomicznych w regionie.

3. Budowa oraz modernizacja sieci w zakresie niezbędnym, aby umożliwić przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej przy pomocy OZE do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego, w tym również przebudowę lub rozbudowę sieci w zakresie prawidłowego funkcjonowania przyłącza.

Projekty realizowane przez operatorów systemu dystrybucyjnego (OSD) dotyczące sieci dystrybucyjnej o napięciu SN i nn (poniżej 110kV).

Priorytetowo traktowane będzie wdrażanie nowatorskich rozwiązań (np. technologicznych, organizacyjnych) z zastosowaniem OZE realizowanych przez samorządy i lokalne społeczności. W ramach działania nie będą wspierane instalacje do współspalania biomasy z węglem.

Typ beneficjentów

- mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa,
- duże przedsiębiorstwa dla których podstawową działalnością nie jest produkcja energii,
- producenci rolni, grupy producenckie,
- spółdzielnie,
- wspólnoty mieszkaniowe,
- towarzystwa budownictwa społecznego
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej),
- podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.
- operatorzy systemu dystrybucyjnego (OSD).

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Projekty objęte pomocą publiczną – zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami
Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Minimalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 20 000 zł

Działanie 5.2 -Efektywność energetyczna w przedsiębiorstwach

Działanie 5.2 -Efektywność energetyczna w przedsiębiorstwach

Cel i uzasadnienie działania

Poprawiona efektywność gospodarowania energią w sektorze MŚP

Inwestycje w zakresie OZE w przedsiębiorstwach wspierane w ramach przyjaznego środowiska modelu zdecentralizowanego wytwarzania energii będą miały istotny wpływ na zmianę struktury i zwiększenie lokalnej produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej przyczynią się do ograniczania presji na środowisko naturalne oraz pośrednio do poprawy bezpieczeństwa energetycznego regionu. Rezultatem podjęcia kompleksowych działań prowadzących do racjonalizacji zużycia i ograniczenia strat energii i ciepła z zastosowaniem OZE będzie spadek zużycia energii pierwotnej w MŚP. Z kolei zmniejszenie zapotrzebowania na energię i ciepło wytwarzane w źródłach konwencjonalnych i pozyskiwanie ich za pomocą instalacji OZE przyczyni się do redukcji emisji CO₂. Jednocześnie interwencja w zakresie poprawy efektywności energetycznej i wykorzystania OZE może przyczynić się do zwiększenia konkurencyjności podlaskich przedsiębiorstw. Oszczędność energii i jej efektywne wykorzystanie przez MŚP obniży koszty ich funkcjonowania. Skutkiem tego powinno być mniejsze zużycie energii w przeliczeniu na jednostkę produktu lub usługi.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Kompleksowe inwestycje na rzecz efektywności energetycznej MŚP służące zmniejszeniu strat energii, ciepła:

modernizacja i ulepszenia wprowadzające do zakładów nowe obiekty, systemy sterowania, instalacje i urządzenia techniczne mające na celu poprawę efektywności energetycznej w istniejących obiektach, instalacjach i urządzeniach technicznych, instalacje umożliwiające odzysk energii cieplnej powstającej w trakcie procesów przemysłowych lub podczas jej produkcji, poprawiające sprawność energetyczną układów technologicznych, oszczędność energii cieplnej oraz zmniejszenie emisji CO₂ do atmosfery,

zastosowanie urządzeń i technologii energooszczędnych oraz wdrażanie systemów zarządzania energią,
głęboka modernizacja energetyczna budynków należących do przedsiębiorstwa.

2. Budowa urządzeń do produkcji energii na własne potrzeby w oparciu o OZE lub zmiana systemu wytwarzania lub wykorzystania paliw i energii. Instalacji OZE muszą stanowić integralną część systemu produkcji czy funkcjonowania przedsiębiorstwa a konieczność ich instalacji będzie wynikała z audytu energetycznego.

3. Audyty energetyczne – jako element obowiązkowy projektów muszą określić m.in. możliwości oszczędności energii, przeliczalnej na zmniejszenie zużycia energii pierwotnej oraz wdrożenie najbardziej efektywnych energetycznie technologii.

Audytom będą podlegały m.in. budynki, źródła energii elektrycznej, ciepła, i chłodu, wewnętrzne sieci ciepłownicze wewnętrzne sieci przemysłowe, procesy technologiczne, układy skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepła.

4. Działania upowszechniające efektywność energetyczną oraz jej wkład w zielony rozwój, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz szeroko pojęta promocja usług energetycznych.

W ramach działania nie będą wspierane instalacje do współspalania biomasy z węglem.

Typ beneficjentów

Typ projektu 1-3: Fundusze pożyczkowe (wyłącznie jako operatorzy)

Typ projektu 4: Podmioty posiadające doświadczenie w zakresie kampanii upowszechniających na rzecz gospodarki niskoemisyjnej oraz ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania jego zasobami

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Katalog ostatecznych odbiorców instrumentów finansowych - Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

85%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Typ projektu 1-3: Pożyczka

Max. kwota pożyczki 1 mln zł

Okres finansowania 72 miesiące

Oprocentowanie poniżej rynkowego na zasadach pomocy publicznej

Okres karencji do 6 miesięcy

Możliwość umorzenia odsetek po osiągnięciu założonych wskaźników efektywnościowych

Działanie 6.2 -Ochrona wody i gleb

Cel i uzasadnienie działania

Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych

Wsparcie w obszarze gospodarki wodno-ściekowej stanowić będzie kontynuację dotychczas realizowanych działań mających na celu poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz będzie zgodne z dyrektywą dotyczącą gospodarki wodno-ściekowej. Efektem wsparcia będzie poprawa stanu środowiska naturalnego w szczególności wód i gleby poprzez ograniczenie wprowadzania nieczystości do środowiska.

Inwestycje w sektorze gospodarki wodnej powinny połączyć potrzeby ochrony środowiska przyrodniczego z gospodarką tak, aby przy możliwie najniższym koszcie ekonomicznym korzyści w zakresie społeczeństwa i środowiska były jak największe. Działania będą prowadzić m.in. do zwiększenia dostępu do linii wodociągowych, tak aby zmniejszyć zagrożenia związane z deficytem wody. Efektem zrealizowanych projektów będzie możliwość zdalnego i stałego monitorowania, diagnozowania problemów oraz zarządzanie i dystrybucja wody w istniejących sieciach, co w konsekwencji poprawi jakość wody pitnej, jakość świadczonych usług jak i zmniejszy koszty utrzymania sieci. Działaniami uzupełniającymi będą przedsięwzięcia związane z zagospodarowaniem deszczówki z wykorzystaniem inżynierii ekologicznej.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Projekty polegające na kompleksowym wsparciu gospodarki wodno-ściekowej, będące kontynuacją dotychczas realizowanych działań:

- budowa nowych/modernizacja istniejących oczyszczalni,
- inteligentne systemy zarządzania sieciami wodociągowymi, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych,
- inwestycje z zakresu gospodarki osadami ściekowymi z uwzględnieniem hierarchii postępowania z osadami ściekowymi (osady ściekowe są uznawane za odpady) oraz lokalnymi możliwościami przyrodniczego ustabilizowania osadów,

- zagospodarowanie lub przekształcenie termiczne osadów ściekowych oraz pozyskanie biogazu powstającego w procesie oczyszczania ścieków
- budowa kanalizacji rozproszonej, lokalnych lub indywidualnych systemów oczyszczania ścieków pod warunkiem, że budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie i ekologicznie nieuzasadniona np. na terenach o zabudowie rozproszonej. Z uwagi na wsparcie tego typu projektów przewidziane w działaniu 8.6 w formule RLKS, wsparcie w niniejszym działaniu będzie możliwe jedynie w przypadku gdy w LSR dla danego obszaru nie przewidziano analogicznej interwencji.

Podstawą wyboru projektów jest Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) na poziomie regionalnych aglomeracji od 2 tys. do 10 tys. RLM wraz z opracowanym w toku aktualizacji KPOŚK Masterplanem dla wdrażania dyrektywy 91/271/EWG. Wymogi w zakresie jakości oczyszczonych ścieków w aglomeracjach z przedziału 2-10 tys. RLM (biologiczne oczyszczanie ścieków) opisane w załączniku do dyrektywy ściekowej muszą spełniać również indywidualne systemy oczyszczania ścieków na terenach zabudowy rozproszonej w danej aglomeracji.

2. Projekty z zakresu zwiększenia dostępności do linii wodociągowych oraz poprawy jakości wody pitnej w ramach kompleksowych projektów gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach poniżej 10 tys. RLM lub gdy na danym terenie zapewniona jest sieć kanalizacyjna:

- budowa i modernizacja linii wodociągowych, tj.:
  - systemów zaopatrzenia w wodę,
  - ujęć i stacji uzdatniania wody, w tym zakup urządzeń i aparatury kontrolnej i pomiarowej,
- zakup lub remont urządzeń służących do gromadzenia, odprowadzania, uzdatniania i przesyłu wody.

3. Uzupełniająco w formie pilotażu projekty dotyczące zagospodarowania deszczówki w tym z wykorzystaniem inżynierii ekologicznej, np. „zielone dachy” jako rodzaj zrównoważonego systemu odwadniania gruntu.

Operacje będą przyczyniać się do poprawy stanu środowiska naturalnego w szczególności wód i gleby poprzez ograniczenie wprowadzania nieczystości do środowiska, m.in. na obszarze Natura 2000. Inwestycje w tym obszarze umożliwią wypełnienie zobowiązań wynikających z prawa unijnego określone, m.in. w tzw. Ramowej Dyrektywie Wodnej (2000/60/WE).

4. Działania informacyjno-edukacyjne, upowszechniające w formie szerszej operacji, przewidzianej dla projektów z osi V i VI

Działania edukacyjne i upowszechniające będą planowane jako komplementarne i uzupełniające względem działań krajowych (w ramach PO IŚ), tj. skupione na zidentyfikowanych dla regionu potrzebach w zakresie działań informacyjno-edukacyjnych zaspakajających je w pogłębiony sposób.

Typ beneficjentów

Typ projektu 1 i 2:

Beneficjenci nie będą definiowani ze względu na formę prawną lub status, a ze względu na branżę oraz przedmiot działalności. Wsparcie otrzymają podmioty, które z racji regulacji prawnych oraz działalności statutowej odpowiedzialne są za prowadzenie gospodarki wodno-kanalizacyjnej, tj. m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- podmioty świadczące usługi z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej
- inne podmioty wykonujące usługi publiczne, w tym przedsiębiorstwa

Typ projektu 3:

Analogicznie do podmiotów właściwych dla typu projektu 1 i 2 oraz dodatkowo spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe oraz przedsiębiorcy.

Typ projektu 4:

podmioty posiadające niezbędny potencjał i doświadczenie w tym zakresie, w tym organizacje pozarządowe prowadzące działalność statutową w ochronie środowiska.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Projekty nie objęte pomocą publiczną - max. 95%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 6.3 -Ochrona zasobów bio- i georóżnorodności oraz krajobrazu

Cel i uzasadnienie działania

Zachowanie cennych zasobów przyrodniczych regionu

Celem interwencji będzie zahamowanie niekorzystnych przekształceń, degradacji i fragmentacji siedlisk flory i fauny, zmiany sposobu użytkowania terenu, nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych, w tym rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zanieczyszczeń środowiska i rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych. Konieczne są działania pozwalające na unormowanie sposobu użytkowania środowiska naturalnego w regionie. Ze względu na wyróżniający się w skali kraju krajobraz województwa o zróżnicowanych ekosystemach, celowe z punktu widzenia potrzeb ruchu turystycznego i wypoczynkowego oraz pełnionej funkcji korytarzy ekologicznych są działania polegające na ochronie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, pomników przyrody, użytków ekologicznych, parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody. Za sukces zostanie uznane utrzymanie stabilności układów przyrodniczych oraz stworzenie i wdrożenie spójnego programu gospodarowania środowiskiem zapewniającego zachowanie różnorodności biologicznej i dobrego stanu środowiska przyrodniczego, które będzie w stanie dostarczać szeregu dóbr i świadczeń ekosystemowych.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Inwentaryzacja zasobów przyrodniczych i określenie wartości świadczeń i usług ekosystemowych m.in.:

- opracowanie planów zadań ochronnych siedlisk i gatunków N2000,
- opracowanie planów restytucji gatunków i renaturyzacji zdegradowanych siedlisk przyrodniczych i struktur ekologicznych,
- opracowanie planów ochrony dla parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody (w tym położonych na obszarach NATURA 2000),
- tworzenie dokumentacji na potrzeby opracowania miejscowych planów zagospodarowania na terenie obszarów chronionych,
- działania na rzecz zwiększenia znaczenia funkcji pozaprodukcyjnych (ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, ochrona gleb) na rolnych i leśnych obszarach wykorzystywanych gospodarczo.

Wszelkie projekty zakładające wdrożenie instrumentów zarządczych w ochronie przyrody, w tym projekty dotyczące sporządzenia inwentaryzacji przyrodniczej gmin muszą być uzgodnione z GDOŚ, w celu uniknięcia dublowania interwencji.

2. Działania związane z ochroną dolin rzecznych i mokradł będących obszarami naturalnej retencji wodnej oraz odbudową naturalnej powierzchniowej i podziemnej retencji wodnej (wszelkie działania techniczne i nietechniczne zmierzające do poprawy struktury bilansu wodnego zlewni poprzez zwiększenie ich zdolności retencyjnych), renaturyzacją rzek i dolin rzecznych.

Projekty, które mają znaczący wpływ na stan lub potencjał jednolitych części wód i które mogą być zrealizowane tylko po spełnieniu warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy

Wodnej, znajdujących się na listach nr 2 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły, nie będą współfinansowane do czasu przedstawienia wystarczających dowodów na spełnienie warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej w drugim cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach. Wypełnienie warunku będzie uzależnione od potwierdzenia zgodności z Ramową Dyrektywą Wodną drugiego cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach przez Komisję Europejską.

3. Budowa i odbudowa infrastruktury związanej z ochroną i przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (trwałe inwestycje o zasięgu regionalnym w ramach parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody i innych form ochrony przyrody, tj: obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, stanowiska dokumentacyjne, pomniki przyrody).

4. Projekty polegające na utworzeniu centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o rodzime gatunki, np.: banki genowe, ogrody botaniczne, ekoparki,

5. Doposażenie i modernizacja ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej,

6. Inwestycje wykorzystujące naturalne zasoby przyrodnicze takie jak tereny wypoczynkowe, ścieżki dydaktyczne - finansowanie uzależnione od bezpośredniego i silnego związania niniejszej interwencji z promowaniem ochrony różnorodności biologicznej i przyrodniczej.

Ad typów projektu 3-6:

Operacje mogą wspomagać potencjał rozwojowy regionu w zakresie ekorozwoju (inżynieria ekologiczna, ekologiczne zarządzanie środowiskiem, ekoturystyka, badania nad bioróżnorodnością) oraz bramy na wschód (wspólne dziedzictwo przyrodnicze).

Finansowane działania na obszarze NATURA 2000 muszą być zgodne z wymogami Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000 na Wieloletni Program Finansowania UE w latach 2014-2020 (PAF). Zakwalifikowanie danego projektu realizowanego na NATURA 2000 (obszar interwencji POIŚ) i parku krajobrazowego, rezerwatu przyrody (obszar interwencji RPOWP) do interwencji w Programie nastąpi tylko w części interwencji leżącej na obszarze parku krajobrazowego lub rezerwatu przyrody.

Współfinansowane będą tylko projekty niemające negatywnego wpływu na stan lub potencjał jednolitych części wód, które znajdują się na listach nr 1 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły.

7. Kampanie informacyjno-edukacyjne, prowadzone w obszarze działania, będą wchodziły w skład szerszej operacji, wspólnej dla osi V i VI.

Działania edukacyjne i upowszechniające będą planowane jako komplementarne i uzupełniające względem działań krajowych (w ramach PO IŚ). Komplementarność i uzupełnianie się interwencji opiera się na zdefiniowaniu zakresu i grupy docelowej właściwej dla regionu podlaskiego. Projekt powinien się skupiać na zidentyfikowanych potrzebach właściwych dla województwa. Wyłącza się możliwość finansowania emisji spotów reklamowych w TV.

Typ beneficjentów

Typ projektu 1-6:

Decydujący będzie przedmiot działalności wnioskodawcy, a nie forma prawna. Wsparcie otrzymają podmioty, które z racji regulacji prawnych oraz działalności statutowej odpowiedzialne są za ochronę różnorodności biologicznej, tj. m. in.:

- parki krajobrazowe,
- państwowe jednostki budżetowe realizujące zadania z zakresu monitoringu środowiska np. RDOŚ,
- JST, ich związki i stowarzyszenia,
- podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają JST lub ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (niewymienione wyżej),
- organizacje pozarządowe,
- podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego,
- porozumienia podmiotów wyżej wymienionych reprezentowane przez lidera,
- przedsiębiorcy,

Typ projektu 7:

- podmioty posiadające niezbędny potencjał i doświadczenie w tym zakresie, w tym organizacje pozarządowe prowadzące działalność statutową w ochronie środowiska

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Projekty nie objęte pomocą publiczną - max. 85%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 7.2 -Rozwój usług społecznych

Poddziałanie 7.2.1 -Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Poddziałanie 7.2.2 -Dedykowane ZIT BOF

Cel i uzasadnienie działania

Poddziałanie 7.2.1 -

1. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
2. Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych

Ograniczony dostęp do usług społecznych w województwie wynika z rozproszonej sieci osadniczej i niskiej gęstości zaludnienia, które w połączeniu z relatywnie niskim dochodem na mieszkańca, koncentracją dostępnych usług społecznych w ośrodkach miejskich oraz postępującymi negatywnymi procesami demograficznymi potęgują nasilenie negatywnych efektów nierówności w zakresie dostępu do usług. Ponadto w województwie słabiej niż średnio w kraju dzieci i młodzież objęte są opieką zastępczą.

Przewiduje się zatem wsparcie procesu deinstytucjonalizacji oraz rozwoju usług dostosowanych do specyficznych potrzeb mieszkańców, w tym usług środowiskowych. Oczekiwany efekt planowanej interwencji będzie ograniczenie istniejących nierówności w zakresie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych, jak również podwyższenie standardu świadczonych usług i zwiększenie liczby miejsc ich świadczenia. Ponadto interwencja przyczyni się do rozwijania usług na rzecz rodzin, promowania idei rodzicielstwa zastępczego, wspierania opieki w rodzinach zastępczych oraz wspierania funkcjonowania mieszkalnictwa wspomaganego.

Poddziałanie 7.2.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Przykładowe rodzaje projektów

Poddziałanie 7.2.1 -Działania zmierzające do deinstytucjonalizacji usług oraz zwiększenia dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług społecznych, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, przez:

1. Wsparcie usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych oraz usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami świadczonych w lokalnej społeczności, w szczególności poprzez:
  - 1.1. Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania miejsc świadczenia usług opiekuńczych w formie stałych lub krótkookresowych miejsc pobytu dziennego lub stałych lub krótkookresowych miejsc pobytu całodobowego (o ile stanowią formę usług świadczonych w lokalnej społeczności);
  - 1.2. Świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
  - 1.3. Świadczenie usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami lub rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami.

1.4. Inne usługi zwiększające mobilność, autonomię i bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnościami i osób niesamodzielnych (np. dowóz osób niesamodzielnych, dowożenie posiłków, sfinansowanie wypożyczenia sprzętu niezbędnego do opieki nad osobami niesamodzielnymi lub sprzętu zwiększającego samodzielność osób);

1.5. Aktualizacja wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy instytucji pomocy i integracji społecznej (wyłącznie w powiązaniu z działaniami na rzecz osób niesamodzielnych).

2. Działania skierowane do rodzin, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, osób i instytucji sprawujących pieczę zastępczą i dzieci w nich umieszczonych⁷

2.1 Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych poniżej 14 dzieci, w tym poprzez kształcenie kandydatów na rodziny zastępcze, osób prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego poniżej 14 dzieci oraz doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą w ww. formach;

2.2 Działania na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą w zakresie wskazanym w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wpieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;

2.3 Działania na rzecz usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem lokalnym osób opuszczających ośrodki socjoterapii, ośrodki wychowawcze.

2.4 Wsparcie w postaci rodzin wspierających oraz rozwój usług asystentury rodzinnej w zakresie wskazanym w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wpieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;

2.5 Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania środowiskowych placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży m.in. ogniska wychowawcze i koła zainteresowań, świetlice środowiskowe, świetlice socjoterapeutyczne, kluby młodzieżowe organizujące zajęcia socjoterapeutyczne lub z programami socjoterapeutycznymi;

2.6 Wsparcie rodzin w rozwoju i samodzielnym wypełnianiu funkcji społecznych przez wzmocnienie roli i funkcji rodziny, rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny, podniesienie świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny poprzez konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, poradnictwo rodzinne i poradnictwo rodzinne specjalistyczne, poradnictwo pedagogiczne, psychologiczne, terapia dla rodzin dotkniętych przemocą, mediacja, usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne, pomoc prawna, grupy wsparcia lub grupy samopomocowe.

2.7 Aktualizacja wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy jednostek wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w zakresie udzielanego wsparcia.

3. Wsparcie dla funkcjonowania mieszkalnictwa wspomaganego (chronionego, treningowego lub wspieranego) przez tworzenie miejsc pobytu w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach o charakterze wspomaganym dla osób lub rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.

4. Wsparcie deinstytucjonalizacji opieki nad osobami niesamodzielnymi poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w formie teleopieki, systemów przywoławczych.

5. Wdrożenie programów polityki zdrowotnej w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci obejmujących tworzenie i działalność wyspecjalizowanych zespołów wczesnej interwencji świadczących usługi edukacyjne, rehabilitacyjne, wspierające skierowane do rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami.

Z EFS nie jest finansowane tworzenie nowych miejsc świadczenia usług opiekuńczych w ramach opieki instytucjonalnej, tj. w ramach placówek opiekuńczo-pobytowych ani nie są utrzymywane dotychczas istniejące miejsca świadczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej, tj. w ramach placówek opiekuńczo-pobytowych.

Dla projektów realizowanych w ramach Działania zakłada się wskaźnik efektywności społeczno-zatrudnieniowej na poziomie, który zostanie określony w Regulaminie konkursu, zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.⁸⁰

Warunkiem koniecznym w zakresie realizacji usług zdrowotnych jest uzgodnienie interwencji przez Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia, działający pod przewodnictwem ministra właściwego ds. zdrowia w ramach Planu działań w sektorze zdrowia oraz ujęcie inwestycji w ramach mapy potrzeb zdrowotnych. Demarkacja usług zostanie przeprowadzona w oparciu o kryterium podmiotowe, zgodnie z którym o przynależności danej usługi do usług społecznych lub do usług zdrowotnych decyduje to, kto jest faktycznym wykonawcą danej usługi.

Preferowane będą projekty zakładające wysoką efektywność i trwałość zaproponowanych rozwiązań.

Preferowane będą projekty zakładające współpracę finansową i pozafinansową administracji publicznej i organizacji pozarządowych

Poddziałanie 7.2.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Typ beneficjentów

Poddziałanie 7.2.1 -Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych, w tym instytucje pomocy i integracji społecznej, publiczne i prywatne instytucje opieki medycznej, jednostki organizacyjne systemów wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, podmioty ekonomii społecznej oraz organizacje pozarządowe.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Poddziałanie 7.2.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Poddziałanie 7.2.1 -95%

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie

Poddziałanie 7.2.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Poddziałanie 7.2.1 -Minimalna wartość projektu: 50 000 PLN.

Maksymalnej wartości projektu nie określono.

Poddziałanie 7.2.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Poddziałanie 7.2.1 -Minimalna wartość projektu: 50 000 PLN.

Maksymalnej wartości projektu nie określono.

Poddziałanie 7.2.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Działanie 8.2 -Uzupełnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Poddziałanie 8.2.1 -Infrastruktura przedszkolna, kształcenia zawodowego i ustawicznego

Poddziałanie 8.2.2 -Infrastruktura edukacyjna na obszarze Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego.

Cel i uzasadnienie działania

Poddziałanie 8.2.1 -

1. Zwiększona dostępność do edukacji przedszkolnej,
2. Lepsze warunki kształcenia ustawicznego i zawodowego

Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci, szczególnie z obszarów wiejskich oraz zapewnienie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej powinno być uzupełnione inwestycjami w infrastrukturę przedszkolną, w szczególności gdzie występuje słaby dostęp do tego typu usług. Dzięki zapewnieniu lepszego dostępu do placówek wychowania przedszkolnego świadczących wysokiej jakości usługi opieki przedszkolnej wzrośnie liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.

Jednym z głównych wyzwań przed jakimi stoi województwo podlaskie jest również sprawne, wysokiej jakości kształcenie zawodowe i ustawiczne, dostosowane do potrzeb gospodarczych i społecznych regionu.

Inwestycje w infrastrukturę muszą uwzględniać komplementarność wsparcia ze wsparciem w ramach działania 3.1, 3.2 i 3.3 oraz być realizowane w powiązaniu z projektami wdrażanymi w ramach ww. działań. Inwestycje w zakresie EFRR mają stanowić jedynie element uzupełniający interwencję EFS.

Poddziałanie 8.2.2 -

1. Zwiększona dostępność do edukacji przedszkolnej na obszarze BOF,
2. Lepsze warunki kształcenia ustawicznego i zawodowego na obszarze BOF
3. Lepsze warunki do promocji nauki i innowacji

Celem w obszarze inwestycji w infrastrukturę edukacyjną jest zwiększenie wykorzystania w edukacji innowacyjnych rozwiązań oraz wzrostu zainteresowania naukami ścisłymi. Służyć temu będzie wspieranie rozwoju usług dydaktycznych świadczonych przez instytucje popularyzujące naukę i innowacje.

Do uzgodnienia w procesie opiniowania Strategii ZIT BOF

Przykładowe rodzaje projektów

Poddziałanie 8.2.1 -

1. Inwestycje w infrastrukturę wychowania przedszkolnego⁹⁹, mające na celu:

- a) utworzenie nowych miejsc w ramach edukacji przedszkolnej;
- b) dostosowanie infrastruktury do potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym i przygotowanie zaplecza socjalno-bytowego dla dzieci i nauczycieli, w szczególności w przypadku konieczności dostosowania obiektu do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Inwestycja rozumiana jako budowa, rozbudowa, przebudowa, remont infrastruktury, w tym adaptacja i dostosowanie pomieszczeń; zagospodarowanie terenu w szczególności w zakresie utworzenia i wyposażenia placu zabaw. Działaniem uzupełniającym do powyższych inwestycji może być wyposażenie placówek wychowania przedszkolnego w sprzęt i pomoce optymalizujące proces kształcenia jako jeden z elementów projektu. Budowa nowych obiektów jedynie w przypadku udokumentowania braku możliwości wykorzystania/adaptacji istniejących budynków.

2. Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego, kształcenia ustawicznego, państwowych wyższych szkół zawodowych oraz infrastrukturę służącą do szkoleń zawodowych, mające na celu dostosowanie oferty do potrzeb regionalnego i lokalnych rynków pracy, przystosowanie oferty do kierunków rozwojowych województwa (zgodnie ze strategią inteligentnych specjalizacji) oraz stworzenie warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej, będą realizowane w zakresie:

- a) rozbudowy, przebudowy oraz funkcjonalnego dostosowania bazy lokalowej, bazy techniczno-dydaktycznej szkół i placówek kształcenia zawodowego i ustawicznego służąca doskonaleniu zawodowemu i praktycznej nauce zawodu,
- b) tworzenia i modernizacji pracowni, warsztatów, laboratoriów do praktycznej nauki zawodu;
- c) wyposażenia parku maszynowego, wyposażenia bazy dydaktyczno-technicznej w sprzęt, narzędzia, urządzenia służące doskonaleniu zawodowemu i praktycznej nauce zawodu w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego oraz ustawicznego
- d) rozbudowy, przebudowy, remont centrów kształcenia zawodowego i praktycznego oraz ich wyposażenia;
- e) rozbudowy, adaptacji i modernizacji infrastruktury dydaktycznej państwowych wyższych szkół zawodowych
- f) wyposażenia bazy dydaktyczno-technicznej w nowoczesny sprzęt, narzędzia, urządzenia służącej praktycznej nauce zawodu w państwowych wyższych szkołach zawodowych,
- g) dostosowania obiektów kształcenia zawodowego, ustawicznego i państwowych wyższych szkół zawodowych oraz ich wyposażenia do potrzeb osób z niepełnosprawnością jako jeden z elementów projektu.

Warunkiem koniecznym realizacji inwestycji w infrastrukturę wychowania przedszkolnego oraz kształcenia zawodowego i ustawicznego jest przedstawienie diagnozy potrzeb i deficytów w obszarze interwencji z uwzględnieniem analizy pod kątem trendów demograficznych celem zapewnienia długoterminowej efektywności kosztowej zrealizowanych przedsięwzięć.

Inwestycje w infrastrukturę państwowych wyższych szkół zawodowych muszą być zgodne ze specjalizacjami regionalnymi oraz zostać poparte wnikliwą analizą wykonalności i trwałości finansowej uwzględniającej demografię i sytuację na regionalnym rynku pracy; konieczne jest uzyskanie przez samorząd województwa każdorazowej pozytywnej opinii MNiSW. Opinia powinna uwzględniać m. in. priorytety krajowej polityki szkolnictwa wyższego, kwestie demograficzne, możliwości utrzymania infrastruktury po zakończeniu finansowania funduszy strukturalnych oraz komplementarność z działaniami EFS podejmowanymi w ramach PO WER 2014-2020.

Celem realizacji zasad zrównoważonego rozwoju zakupywany sprzęt w ramach przedmiotowego działania powinien zawierać etykietowanie środowiskowe.

Poddziałanie 8.2.2 -Do uzgodnienia w procesie opiniowania Strategii ZIT BOF

Wszystkie wymienione w poddziałaniu 8.2.1 warunki dotyczą również odpowiednich typów operacji w ramach poddziałania 8.2.2.

Typ beneficjentów

Poddziałanie 8.2.1 -wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- typ projektu 1: organy prowadzące przedszkola, oddziały przedszkolne i inne formy wychowania przedszkolnego
- typ projektu 2: organy prowadzące szkoły i placówki kształcenia zawodowego i ustawicznego oraz państwowe wyższe szkoły zawodowe.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Poddziałanie 8.2.2 -Do uzgodnienia w procesie opiniowania Strategii ZIT BOF

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Poddziałanie 8.2.1 -Maksymalnie 95%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Poddziałanie 8.2.2 -Maksymalnie 85%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Poddziałanie 8.2.1 -Minimalna wartość projektu: 100 000 zł

Poddziałanie 8.2.2 -Do uzgodnienia w procesie opiniowania Strategii ZIT BOF

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 8.3 -Ochrona dziedzictwa kulturowego

Cel i uzasadnienie działania

Efektywne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury

Województwo podlaskie posiada walory kulturowe wynikające przede wszystkim z odrębności kulturowej, religijnej i narodowościowej oraz położenia transgranicznego. Rezultatem interwencji w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego będzie wzrost partycypacji społeczeństwa w kulturze odzwierciedlający się m.in. poprzez wskaźnik zwiedzających muzea i wystawy. Odpowiednie wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu może przyczynić się do wzrostu zatrudnienia, jak również – poprzez dywersyfikację oferty turystycznej – bardziej zrównoważonego wykorzystania środowiska. Dla osiągnięcia tego stanu konieczna jest poprawa stanu zachowania dziedzictwa, jak również stworzenie możliwości jego bezpiecznej eksploatacji przez ogół społeczeństwa, w tym osoby z niepełnosprawnościami.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Przedsięwzięcia w zakresie ochrony zabytków:

- prace konserwatorskie, restauratorskie, dotyczące odbudowy, przebudowy przy obiektach zabytkowych (wpisanych do rejestru zabytków) wraz z towarzyszącą infrastrukturą techniczną i informacyjną,
- kompleksowe zagospodarowanie terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego,
- dostosowanie obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- inwestycje dotyczące zabezpieczeń obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń (np. monitoring, instalacje alarmowe, przeciwpożarowe itp.).

2. Ochrona obiektów dziedzictwa kulturowego:

- konserwacja muzealiów, starodruków, archiwaliów, księgozbiorów oraz innych zabytków ruchomych wraz z dostosowaniem pomieszczeń do właściwego przechowywania zbiorów i ich zabezpieczenia,
- zakup trwałego wyposażenia wpływającego na unowocześnienie obiektów, w tym m.in. sprzętu wystawienniczego, magazynowego, technicznego i multimedialnego,
- wyposażenie obiektów w celu ułatwienia dostępu osobom niepełnosprawnym,

- dostosowanie obiektów zabytkowych do działalności kulturalnej, przy ewentualnym połączeniu jej z działalnością komercyjną.

Działania z wykorzystaniem i rozwojem aplikacji i usług TIK w tym digitalizacja jedynie w przypadku gdy stanowią uzupełniający i integralny element szerszego projektu.

Nie przewiduje się budowy od podstaw nowej infrastruktury kulturalnej oraz wspierania przedsięwzięć mających na celu organizację imprez o charakterze kulturalnym, takich jak wystawy, festiwale itp.

Typ beneficjentów

Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają w szczególności:

jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,

- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe nie działające w celu osiągnięcia zysku, prowadzące działalność statutową w obszarze kultury,
- spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- instytucje kultury z sektora finansów publicznych, dla których organem założycielskim są jednostki administracji rządowej lub samorządowej,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (państwowe osoby prawne).

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

95%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Maksymalna wartość projektu - 5 mln euro kosztów całkowitych

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Typu projektu 1:

- minimalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 50 000 zł
- maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 5 000 000 zł

Typu projektu 2:

- minimalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 50 000 zł
- maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 2 000 000 zł

Działanie 8.4 -Infrastruktura społeczna

Poddziałanie 8.4.1 -Infrastruktura ochrony zdrowia

Poddziałanie 8.4.2 -Infrastruktura usług socjalnych w obszarze BOF

Cel i uzasadnienie działania

Poddziałanie 8.4.1 -Poprawa dostępności i wystandardyzowanie usług społecznych w obszarze ochrony zdrowia

Negatywne tendencje demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa oraz wysoką zachorowalnością i umieralnością spowodowaną chorobami cywilizacyjnymi niosą szereg wyzwań w obszarze ochrony zdrowia. Mając na uwadze rozwój społeczno-gospodarczy oraz poprawę jakości życia w regionie, niezbędnym jest zapewnienie odpowiedniego poziomu infrastruktury społecznej i dostępności do niej – w tym w zakresie opieki zdrowotnej. Jednym z głównych problemów jest nadal ograniczony dostęp do sprzętu medycznego (szczególnie wysokospecjalistycznego), co wskazuje na potrzeby inwestycyjne w tym zakresie. Poddziałanie ma na celu wsparcie infrastruktury w obszarze zdrowia, które przełoży się na wzrost jakości świadczenia usług, ich dostępności oraz wzrost kompetencji kadr medycznych. Działania z zakresu infrastruktury ochrony zdrowia, uzupełnione o inicjatywy w zakresie kształtowania prozdrowotnego stylu życia, przyczynią się do zmniejszenia zachorowalności i umieralności spowodowanej chorobami cywilizacyjnymi, co w konsekwencji będzie wiązało się ze zmniejszeniem zjawiska przerywania czy całkowitej rezygnacji z aktywności zawodowej.

Poddziałanie 8.4.2 -Poprawa dostępności i wystandardyzowanie usług społecznych w obszarze usług socjalnych

Poddziałanie dotyczy infrastruktury niezbędnej do świadczenia usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w powiązaniu z procesem aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług. Przyczyni się ono do walki z ubóstwem i wzmocnienia procesu włączenia społecznego. Wsparciu będzie podlegać infrastruktura umożliwiająca m.in. usamodzielnienie niepełnosprawnych intelektualnie poprzez rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Istotnym jest, aby infrastruktura dla ww. usług była możliwie blisko potrzebujących. Poddziałanie obejmuje rozwój infrastruktury usług społecznych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego

Przykładowe rodzaje projektów

Poddziałanie 8.4.1 -Projekty z zakresu infrastruktury ochrony zdrowia:

1. Inwestycje w ramach infrastruktury dedykowanej osobom dorosłym w obszarze chorób, które są istotną przyczyną dezaktywizacji zawodowej tj. w zakresie chorób układu krążenia, nowotworowego, chorób układu kostno-stawowo-mięśniowego, chorób układu oddechowego, chorób psychicznych);
2. Inwestycje na rzecz osób dorosłych, ukierunkowane na specyficzne dla regionu grupy chorób, które są istotną przyczyną dezaktywizacji zawodowej i stanowią istotny problem zdrowotny populacji województwa (inne niż wymienione w pk.1). Choroby i problemy zdrowotne zostaną wskazane w mapie potrzeb zdrowotnych;
3. Inwestycje w zakresie ginekologii, położnictwa, neonatologii, pediatrii oraz w innych obszarach, gdzie występuje leczenie dzieci;
4. Inwestycje w zakresie geriatry, opieki długoterminowej oraz opieki paliatywnej i hospicyjnej;
5. Inwestycje służące przejściu z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych głównie w zakresie świadczeń realizowanych w POZ ukierunkowanych na wszystkie problemy zdrowotne dorosłych i dzieci (opieka koordynowana z uwzględnieniem zintegrowanych form opieki środowiskowej) Np. inwestycje wprowadzające zmiany w sposobie zapewniania opieki i wsparcia dla pacjentów przebywających w zakładach opieki pielęgnacyjnej i długoterminowej zastępujące te zakłady usługami rodzinnymi świadczonymi na poziomie społeczności lokalnych. (Dostosowanie opieki zdrowotnej do problemów zdrowotnych pacjentów poprzez stosowanie tańszych lecz równie skutecznych metod leczenia);
6. Inwestycje uzupełniające interwencję EFS w zakresie profilaktyki, wczesnej diagnostyki, leczenia chorób cywilizacyjnych oraz ograniczających aktywność zawodową.

Pod pojęciem „inwestycje” zawiera się następujący katalog działań: wyposażenie podmiotów leczniczych w nowoczesny sprzęt medyczny, przebudowa, rozbudowa, remont obiektów związanych z ochroną zdrowia, prace remontowo- budowlane, w tym w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami, wyposażenie podmiotów w rozwiązania informatyczno-komunikacyjne (tylko jako element projektu), zakup sprzętu i aparatury do diagnostyki i terapii łącznie z pracami remontowymi wynikającymi z konieczności dostosowania pomieszczeń (sal operacyjnych lub zabiegowych) do użytkowania zakupionego sprzętu.

W szczególności w ramach ww. typów przedsięwzięć przewiduje się realizację działań:

- poprawiających stan wyposażenia podmiotów leczniczych w nowoczesny sprzęt medyczny,
- dostosowujących zasoby podstawowej i ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej do potrzeb zdrowotnych mieszkańców w ramach świadczeń gwarantowanych z zakresu AOS i POZ,
- wdrażających działania umożliwiające uzyskanie akredytacji lub certyfikatu jakości (jako element szerszego projektu),

- poprawiających dostęp do opieki paliatywnej, psychiatrycznej, opieki długoterminowej, i rehabilitacji gł. Neurologicznej.

Warunki interwencji:

- Budowa obiektu dopuszczalna będzie tylko pod warunkiem konieczności wypełnienia luki w systemie i braku innego rozwiązania problemu.
- Inwestycje polegające na dostosowaniu istniejącej infrastruktury do obowiązujących przepisów są niekwalifikowalne, chyba że ich realizacja jest uzasadniona z punktu widzenia poprawy efektywności i dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej.

Nie przewiduje się wsparcia:

- systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego,
- części biurowo-administracyjnej placówek ochrony zdrowia.

Warunkiem koniecznym realizacji poddziałania jest uzgodnienie interwencji przez Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia działający pod przewodnictwem ministra właściwego ds. zdrowia w ramach Planu działań w sektorze zdrowia oraz ujęcie inwestycji w ramach mapy potrzeb zdrowotnych.

W RPOWP promowane będą:

- projekty efektywne kosztowo i realizowane przez podmioty, które wykazują największą efektywność finansową,
- przewidujące działania konsolidacyjne i inne formy współpracy podmiotów leczniczych,
- działania w zakresie reorganizacji i restrukturyzacji wewnątrz podmiotów leczniczych, w celu maksymalizacji wykorzystania infrastruktury, w tym sąsiadującej, oraz stopnia jej dostosowania do istniejących deficytów
- projekty z zakresu opieki koordynowanej mającej na celu wzmocnienie POZ i AOS oraz środowiskowych form opieki.

Poddziałanie 8.4.2 -Do uzgodnienia w procesie opiniowania Strategii ZIT BOF Wsparciu będzie podlegać infrastruktura umożliwiająca, m.in. usamodzielnienie niepełnosprawnych intelektualnie poprzez rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Istotnym jest, aby infrastruktura dla ww. usług była możliwie blisko potrzebujących.

Typ beneficjentów

Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności. Beneficjentami mogą być m.in.:

- podmioty lecznicze udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- przedsiębiorcy,

- jednostki budżetowe
- osoby wykonujące zawody medyczne lub mające zastosowanie w ochronie zdrowia
- organizacje pozarządowe

(z wyłączeniem podmiotów, które będą kwalifikowały się do otrzymania wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko - wyłączenie to nie dotyczy szpitali ponadregionalnych posiadających w swoich strukturach oddziały geriatryczne).

Program nie przewiduje także wsparcia w zakresie infrastruktury ochrony zdrowia dla publicznych uczelni medycznych lub publicznych uczelni prowadzących działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych. Nie przewiduje się wsparcia sanatoriów i uzdrowisk. Dofinansowaniu będą podlegały jedynie inwestycje realizowane przez podmioty wykonujące działalność leczniczą udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W przypadku poszerzenia działalności podmiotu wykonującego działalność leczniczą, wymagane będzie zobowiązanie do świadczenia usług najpóźniej w kolejnym okresie kontraktowania usług przez NFZ po zakończeniu realizacji projektu w ramach kontraktu (ze środków publicznych), a w przypadku jego braku ze środków własnych lub poprzez ich kontraktację w drodze umowy podpisanej z innym podmiotem posiadającym w danym okresie kontrakt z NFZ.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.)

Poddziałanie 8.4.2 -Do uzgodnienia w procesie opiniowania Strategii ZIT BOF

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Poddziałanie 8.4.1 -95%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.
Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Poddziałanie 8.4.2 -85%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.
Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

OŚ PRIORYTETOWA IX. ROZWÓJ LOKALNY

OŚ PRIORYTETOWA IX. ROZWÓJ LOKALNY

Opis zostanie uzupełniony w toku dalszych prac z przedstawicielami LGD w regionie.

Priorytety dostępne dla podmiotów innych niż przedsiębiorstwa

Działanie 1.1 -Wsparcie na rzecz gospodarki opartej na wiedzy

Cel i uzasadnienie działania

Zwiększone urynkowanie działalności badawczo-rozwojowej.

Celem działania jest zapewnienie najlepszych warunków infrastrukturalnych do prowadzenia badań naukowych, przy czym wsparcie zostanie skierowane na realizację projektów zgodnych z RIS3. Realizacja planowanych działań będzie prowadzi do wzmocnienia potencjału jednostek B+R w zakresie zdolności do prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej oraz zwiększenia transferu wiedzy i skali komercjalizacji wyników B+R. Dofinansowanie uzyskają wyłącznie przedsięwzięcia uzgodnione w Kontrakcie Terytorialnym, polegające na wsparciu infrastruktury B+R w instytucjach naukowych, służące rozwijaniu współpracy z przedsiębiorstwami. Mając na względzie nadrzędny cel jakim jest pobudzenie nakładów prywatnych na B+R, warunkiem koniecznym jest aby projekty dotyczące infrastruktury publicznej zakładały generowanie dodatkowych inwestycji prywatnych w przyszłości.

Przykładowe rodzaje projektów

Inwestycje w infrastrukturę B+R instytucji nauki, wykorzystywaną we wspólnych projektach badawczych z przedsiębiorstwami w odpowiedzi na zapotrzebowanie ze strony gospodarki.

Zakres wsparcia będzie ograniczony do obszarów zgodnych z dokumentem RIS3.

Przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R powinno przewidywać aktywne działania, mające na celu przyciągnięcie nowych klientów z sektora przedsiębiorstw - zarówno z regionu jak i z zewnątrz oraz zakładać wzrost udziału przychodów z sektora przedsiębiorstw w ogólnych przychodach jednostki naukowej, będącej beneficjentem projektu.

Warunki wynikające z Umowy Partnerstwa w zakresie wsparcia infrastruktury B+R:

- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R wpisuje się w RIS3.
- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R charakteryzuje możliwie wysoki stopień współfinansowania ze źródeł prywatnych,
- nowe przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R w jednostkach naukowych może otrzymać wsparcie jedynie, gdy stanowi element dopełniający istniejące zasoby, w tym powstałe w ramach wsparcia udzielonego w ramach perspektywy 2007-2013,
- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R zostało uzgodnione z ministrem właściwym ds. nauki i szkolnictwa wyższego i ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego w celu uniknięcia powielania inwestycji,
- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R służy realizacji wskazanych w projekcie badań (konieczne jest przedstawienie opisu prac B+R, których realizacji będzie służyła dofinansowywana infrastruktura oraz opisu ich zastosowania w gospodarce),

- powstała w wyniku przedsięwzięcia infrastruktura B+R będzie dostępna dla podmiotów/osób spoza jednostki otrzymującej wsparcie,
- finansowanie infrastruktury TIK w jednostkach naukowych jest możliwe w ramach CT1 tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest niezbędna do realizacji projektu badawczo-rozwojowego.

Oprócz spełnienia warunków wynikających z Umowy Partnerstwa, jakiejkolwiek wsparcie publicznej infrastruktury B+R będzie uwarunkowane oceną biznes planu, który będzie obejmował przyszłe wykorzystanie infrastruktury, w tym także przez i na rzecz przedsiębiorstw. Jeżeli na koniec okresu kwalifikowalności wykonawca projektu nie osiągnie znaczącego i proporcjonalnego do poziomu wkładu EFRR zwiększenia poziomu współpracy z sektorem biznesu, wkład z EFRR zostanie obniżony. Monitorowaniu na poziomie projektu oraz corocznemu raportowaniu KE podlegać będzie wielkość inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne oraz wielkość przychodów wygenerowanych dzięki wsparciu publicznej infrastruktury B+R. Realizowane projekty nie mogą powielać istniejących zasobów oraz powinny uzupełniać wcześniej wytworzoną infrastrukturę naukowo-badawczą. Promowane jest wykorzystanie technologii pozwalających dodatkowo na oszczędności w zużyciu energii, wody, surowców i materiałów. Preferowane są przedsięwzięcia, które charakteryzuje możliwie wysoki stopień współfinansowania ze źródeł prywatnych.

Typ beneficjentów

- uczelnie/szkoły wyższe,
- jednostki naukowe,
- jednostki naukowo-badawcze,
- spółki celowe tworzone przez powyższe instytucje,
- konsorcja naukowe,
- konsorcja naukowo-przemysłowe,
- sieci naukowe,
- centra naukowe,
- centra naukowo-przemysłowe
- porozumienia ww. podmiotów

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.)

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Zgodnie z postanowieniami Kontraktu Terytorialnego

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna/Maksymalna kwota wsparcia (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Działanie 4.1 -Mobilność regionalna

Cel i uzasadnienie działania

Zwiększona dostępność transportowa regionu w ruchu drogowym

Z uwagi na peryferyjne położenie województwa inwestycje polegające na łączeniu węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T przyczynią się do poprawy dostępności zewnętrznej i wewnętrznej. Dzięki rozbudowie sieci transportowej, w szczególności dróg o wysokiej przepustowości, województwo ma szansę stać się ważnym szlakiem komunikacyjnym o znaczeniu europejskim.

Działania zwiększające mobilność regionalną będą prowadziły do poprawy spójności przestrzennej w wymiarze międzyregionalnym, co jest szczególnie ważne z uwagi na znaczne dysproporcje w poziomie rozwoju pomiędzy województwem podlaskim a innymi regionami UE i słabe skomunikowanie ze stolicami sąsiednich województw oraz – z uwagi na brak portu lotniczego – innymi miastami europejskimi. Interwencja w ramach działania będzie służyć także poprawie dostępności i spójności wewnątrzregionalnej oraz włączeniu regionalnej infrastruktury transportowej obsługującej miasta i ośrodki lokalne do sieci TEN-T. Realizowane inwestycje będą obejmować również działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu na tych drogach.

Planowanym rezultatem działania jest poprawa międzygałęziowej dostępności transportowej w transporcie drogowym.

Przykładowe rodzaje projektów

- Budowa/przebudowa dróg wojewódzkich, umożliwiających połączenie do sieci TEN-T oraz systemu dróg krajowych.
- Budowa i przebudowa dróg lokalnych (gminnych i powiatowych) jedynie gdy:
  - zapewnią konieczne bezpośrednie połączenia z siecią TEN-T, przejściami granicznymi, portami lotniczymi, terminalami towarowymi bądź centrami lub platformami logistycznymi
  - zapewnią właściwy dostęp do terenów inwestycyjnych, bądź uzupełnią luki w połączeniach transgranicznych
- Inwestycje w zakresie poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu na budowanych/przebudowywanych drogach, m.in.:
  - wdrażanie inteligentnych systemów transportowych (ITS)

- wyposażenie inwestycji w specjalistyczne urządzenia służące do kontroli masy pojazdów ciężarowych (w uzasadnionych przypadkach)
- Budowa i rozbudowa parkingów buforowych niwelujących spiętrzenie ruchu w pobliżu przejść granicznych.

Priorytetowo traktowane będą projekty, które w najwyższym stopniu przyczyniają się do integracji systemu transportowego, poprawiają łączność z siecią TEN-T oraz zwiększają dostępność obszarów przemysłowych i centrów gospodarczych. Pierwszeństwo będą miały projekty przyczyniające się do usuwania niedoborów w przepustowości sieci oraz cechujące się względnie najwyższą wartością społeczno-ekonomiczną. Projekty wybierane do realizacji będą musiały uwzględniać kwestie odporności na zagrożenia klimatyczne oraz działania zapobiegawcze i łagodzące w odniesieniu do wpływu infrastruktury na środowisko. Projektowane inwestycje powinny uwzględniać takie warunki jak: zmniejszanie uciążliwości hałasowej, tworzenie pasów zieleni przy drogach o dużym natężeniu ruchu w pobliżu zabudowy mieszkaniowej. Wsparcie projektów z zakresu budowy i przebudowy dróg wojewódzkich warunkowane będzie uwzględnieniem inwestycji w planie transportowym województwa, a do czasu jego sporządzenia – w Planie Działań.

Program przewiduje do realizacji inwestycje drogowe na terenie całego województwa z wyłączeniem miasta wojewódzkiego i jego obszaru funkcjonalnego, gdzie inwestycje będą finansowane z PO Polska Wschodnia.

Finansowanie projektów zlokalizowanych w mieście wojewódzkim i jego obszarze funkcjonalnym dopuszczalne będzie z chwilą wyczerpania alokacji PI 7b w PO Polska Wschodnia.

Typ beneficjentów

- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia
- Jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną
- Podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

95%

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 4.2 -Infrastruktura kolejowa

Cel i uzasadnienie działania

Zwiększona dostępność transportowa regionu w ruchu kolejowym.

Potrzeba inwestycji w zakresie dostępności transportowej regionu w ruchu kolejowym wynika ze słabo rozwiniętej infrastruktury kolejowej, jej bardzo złego stanu technicznego, niskiej gęstości sieci kolejowej oraz braku pełnej sieci połączeń pomiędzy wszystkimi największymi ośrodkami regionu oraz Białymstokiem i stolicami sąsiednich województw. Poprzez wpływ na poprawę wewnętrznej dostępności transportowej inwestycje w infrastrukturę kolejową przyczynią się do wzmocnienia spójności terytorialnej. Celem interwencji jest także zapewnienie efektywnego systemu transportu publicznego, łączącego ważne ośrodki wewnątrz województwa. Z powodu środowiskowych uwarunkowań województwa, należy zwrócić szczególną uwagę na stan i rozwój środka transportu, jakim jest kolej. Dzięki inwestycjom prowadzącym do jego unowocześnienia, ma on szansę odgrywać większą rolę szczególnie w przewozach towarowych. Z perspektywy powiązań międzynarodowych, z uwagi na położenie regionu istotna jest również poprawa jakości połączeń kolejowych z Białorusią, Litwą.

Ze względu na brak terminali przeładunkowych przystosowanych do obsługi transportu intermodalnego oraz zły stan i złą jakość istniejącej infrastruktury punktowej (terminalowej) w regionie planowana jest realizacja inwestycji w zakresie infrastruktury terminali przeładunkowych. Celowe jest stworzenie warunków do ułatwienia przejścia z drogowego transportu towarowego na inne rodzaje transportu, zwłaszcza transport kolejowy, za pomocą platform intermodalnych i inteligentnych systemów transportowych. Działania te przyczynią się do zmniejszenia natężenia drogowego transportu towarowego, a tym samym do poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Planowanym rezultatem działania jest poprawa międzygałęziowej dostępności transportowej w transporcie kolejowym.

Przykładowe rodzaje projektów

- Budowa, modernizacja i rewitalizacja sieci kolejowej poza siecią TEN-T.
- Budowa i przebudowa terminali przeładunkowych nie należących do sieci TEN-T.
- Inwestycje w zakresie infrastruktury towarzyszącej, w tym na przejazdach kolejowych, mające na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu kolejowego.

Dodatkowe elementy inwestycji, możliwe do realizacji:

- Inwestycje z zakresu przebudowy lub zmiany sposobu użytkowania budynków dworcowych (jako element inwestycji dotyczących modernizacji lub rewitalizacji linii kolejowych, niekoniecznie w ramach jednego projektu).

Wsparcie projektów z zakresu budowy, modernizacji i rewitalizacji sieci kolejowej, warunkowane będzie uwzględnieniem inwestycji w planie transportowym województwa, a do czasu jego sporządzenia – w Planie Działań. Kierunkowymi kryteriami identyfikacji inwestycji w tym obszarze będzie komplementarność z istniejącą infrastrukturą transportową – łączenie transportu kolejowego z innymi rodzajami transportu oraz przyczynianie się do przenoszenia transportu towarów z dróg na linie kolejowe. Dofinansowanie uzyskać będą mogły wyłącznie linie, dla których długoterminowe prognozy ruchu towarowego lub pasażerskiego będą uzasadniały interwencję.

Priorytetowo traktowane będą również projekty, które w najwyższym stopniu przyczyniają się do integracji systemu transportowego, poprawiają łączność z siecią TEN-T oraz zwiększają dostępność obszarów przemysłowych i centrów gospodarczych. Pierwszeństwo będą miały projekty przyczyniające się do usuwania niedoborów w przepustowości sieci oraz cechujące się względnie najwyższą wartością społeczno-ekonomiczną. Projekty wybierane do realizacji będą musiały uwzględniać kwestie odporności na zagrożenia klimatyczne oraz działania zapobiegawcze i łagodzące w odniesieniu do wpływu infrastruktury na środowisko.

Typ beneficjentów

- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- Jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- Podmioty wykonujące usługi na podstawie umowy zawartej z jst, w których większość udziałów/akcji ma jednostka samorządu,
- Operatorzy infrastruktury kolejowej, zarządcy infrastruktury kolejowej i dworcowej,
- Przedsiębiorstwa oraz inne podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U.Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

85%

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 5.3 -Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej

Poddziałanie 5.3.1 -Efektywność energetyczna w budynkach publicznych w tym budownictwo komunalne

Poddziałanie 5.3.2 -Efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym

Cel i uzasadnienie działania

Poddziałanie 5.3.1 -Poprawiona efektywność energetyczna w sektorze publicznym

W celu poprawy efektywności energetycznej niezbędna jest głęboka modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne. Redukcja kosztów ogrzewania pozwoli na obniżenie kosztów funkcjonowania instytucji publicznych. Efektem interwencji będzie podniesienie świadomości pracowników sektora publicznego w zakresie oszczędności gospodarowania energią oraz realizacja funkcji pełnienia przez samorządy wzorcowej roli w zakresie zarządzania energią. Zmniejszenie nadmiernego zużycia energii w budownictwie komunalnym wzmocni spójność społeczną i pozwoli na ograniczenie ryzyka występowania zjawiska określonego mianem ubóstwa energetycznego.

Poddziałanie 5.3.2 -Poprawiona efektywność energetyczna w sektorze mieszkaniowym

W celu poprawy efektywności energetycznej niezbędna będzie głęboka modernizacja energetyczna budynków mieszkaniowych wielorodzinnych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne. Redukcja kosztów ogrzewania przełoży się na stan budżetów gospodarstw domowych. Rezultatem podjęcia kompleksowych działań prowadzących do racjonalizacji zużycia i ograniczenia strat energii, ciepła i wody z zastosowaniem OZE będzie spadek zużycia energii pierwotnej w sektorze mieszkaniowym.

Przykładowe rodzaje projektów

Poddziałanie 5.3.1 -

1. Kompleksowa (tzw. głęboka modernizacja wykraczająca poza minimalne wymagania dotyczące charakterystyki energetycznej oparta o system monitorowania i zarządzania energią) modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz komunalnych budynków mieszkalnych na terenie województwa podlaskiego, w tym:

modernizacja przegród zewnętrznych budynków obiektu polegająca głównie na: izolacji ścian, podłóg i dachów, zastosowanie podwójnych lub potrójnych szyb, zapewnienie szczelności, wymiana wyposażenia na energooszczędne m.in. wymiana okien, drzwi zewnętrznych oraz źródeł światła i systemów zarządzania/sterowania, przebudowa systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła (z wyłączeniem źródeł ciepła opalanych węglem), systemów wentylacji i klimatyzacji, systemów wodno-kanalizacyjnych,

Wsparte projekty dotyczące wymiany źródeł ciepła muszą skutkować znaczną redukcją CO₂ w odniesieniu do istniejących instalacji (o co najmniej 30% w przypadku zamiany spalanej paliwa) oraz wykazać długotrwały charakter. Wspierane urządzenia powinny charakteryzować się

obowiązującym od końca 2020 r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń określonymi w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE. Inwestycje w kotły spalające biomasę lub paliwa gazowe, w szczególności uzasadnionych przypadkach, gdy osiągnięte zostanie znaczne zwiększenie efektywności energetycznej oraz gdy istnieją szczególnie pilne potrzeby (nie jest uzasadnione ekonomicznie podłączenie do sieci ciepłowniczej).

Budowa instalacji OZE lub chłodzących w modernizowanych energetycznie budynkach. Instalacja OZE musi być uzasadniona potrzebami energetycznymi obiektu, a jedynie niewykorzystana część energii elektrycznej może być oddawana do sieci dystrybucyjnej. Projekty wykorzystujące OZE będą wspierane priorytetowo.

Warunkiem wsparcia projektów dotyczących kompleksowej (głębokiej) modernizacji energetycznej budynków jest konieczność zastosowania indywidualnych liczników ciepła, ciepłej wody oraz chłodu. Dodatkowo istnieje obowiązek instalacji termostatów i zaworów podpionowych, jeżeli będzie to wynikać z przeprowadzonego audytu energetycznego.

Inwestycje powinny być zgodne z technicznymi wytycznymi KE Finansowanie termomodernizacji budynków ze środków dostępnych w ramach polityki spójności.

Projekty z zakresu głębokiej, kompleksowej modernizacji energetycznej zwiększające efektywność energetyczną poniżej 25% nie będą kwalifikowały się do dofinansowania.

Inwestycje powinny zwiększać efektywność energetyczną (preferowane powyżej 60%) oraz być uzasadnione ekonomicznie i społecznie a także przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu.

W obszarze ochrony zdrowia projekty z zakresu termomodernizacji mogą dotyczyć tylko obiektów, których funkcjonowanie będzie uzasadnione w kontekście map potrzeb zdrowotnych opracowanych przez Ministerstwo Zdrowia.

Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska.

W zakresie wymiany lub modernizacji źródeł ciepła, nie będą wspierane instalacje do współspalania biomasy z węglem.

2. Audyty energetyczne dla sektora publicznego – jako obowiązkowy element wszystkich typów projektów inwestycyjnych, które pozwolą m.in. na określenie możliwości oszczędności energii, przeliczalnej na zmniejszenie zużycia energii pierwotnej.

3. Działania upowszechniające efektywność energetyczną oraz jej wkład w zielony rozwój i przeciwdziałanie zmianom klimatu, które będą realizowane w koordynacji z programami krajowymi.

Poddziałanie 5.3.2 -

1. Kompleksowa (tzw. głęboka modernizacja wykraczająca poza minimalne wymagania dotyczące charakterystyki energetycznej oparta o system monitorowania i zarządzania energią) modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych wielorodzinnych na terenie województwa podlaskiego z wyłączeniem inwestycji realizowanych na obszarze ZIT BOF przez spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, w tym:

modernizacja przegród zewnętrznych budynków (izolacja cieplna),

wymiana wyposażenia na energooszczędne m.in. wymiana okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia,

przebudowa systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła (z wyłączeniem źródeł ciepła opalanych węglem), systemów wentylacji i klimatyzacji, systemów wodno-kanalizacyjnych,

Warunkiem wsparcia projektów dotyczących kompleksowej (głębokiej) modernizacji energetycznej budynków jest konieczność zastosowania indywidualnych liczników ciepła, ciepłej wody oraz chłodu. Dodatkowo istnieje obowiązek instalacji termostatów i zaworów podpijonowych, jeżeli będzie to wynikać z przeprowadzonego audytu energetycznego.

Wsparte projekty dotyczące wymiany źródeł ciepła muszą skutkować znaczną redukcją CO₂ w odniesieniu do istniejących instalacji (o co najmniej 30% w przypadku zamiany spalanej paliwa) oraz wykazać długotrwały charakter. Wspierane urządzenia powinny charakteryzować się obowiązującym od końca 2020 r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń określonymi w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE. Inwestycje w kotły spalające biomasę lub paliwa gazowe, w szczególności uzasadnionych przypadkach, gdy osiągnięte zostanie znaczne zwiększenie efektywności energetycznej oraz gdy istnieją szczególnie pilne potrzeby (nie jest uzasadnione ekonomicznie podłączenie do sieci ciepłowniczej).

Budowa instalacji OZE lub chłodzących w modernizowanych energetycznie budynkach. Instalacja OZE musi być uzasadniona potrzebami energetycznymi obiektu, a jedynie niewykorzystana część energii elektrycznej może być oddawana do sieci dystrybucyjnej. Projekty wykorzystujące OZE będą wspierane priorytetowo.

Inwestycje powinny być zgodne z technicznymi wytycznymi KE Finansowanie termomodernizacji budynków ze środków dostępnych w ramach polityki spójności.

Projekty z zakresu głębokiej, kompleksowej modernizacji energetycznej zwiększające efektywność energetyczną poniżej 25% nie będą kwalifikowały się do dofinansowania.

Inwestycje powinny zwiększać efektywność energetyczną (preferowane powyżej 60%) oraz być uzasadnione ekonomicznie i społecznie a także przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu.

Kompleksowa modernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych będzie uwzględniać wymogi związane z dyrektywą 2006/32/WE w zakresie zgodnym z wynikami przeprowadzonych audytów energetycznych.

Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska.

W zakresie wymiany lub modernizacji źródeł ciepła, nie będą wspierane instalacje do współspalania biomasy z węglem.

2. Audyty energetyczne dla sektora mieszkaniowego – jako obowiązkowy element wszystkich typów projektów inwestycyjnych, które pozwolą m.in. na określenie możliwości oszczędności energii, przeliczalnej na zmniejszenie zużycia energii pierwotnej.

Typ beneficjentów

Poddziałanie 5.3.1 -

Podmioty sprawujące zarząd nieruchomościami, których właścicielem jest samorząd terytorialny oraz podległe mu organy i jednostki organizacyjne

Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia

Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną

Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia (z wyłączeniem towarzystw budownictwa społecznego)

Podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych

Kościoły i związki wyznaniowe

Organizacje pozarządowe

Podmioty posiadające doświadczenie w zakresie kampanii upowszechniających na rzecz gospodarki niskoemisyjnej oraz ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania jego zasobami

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Poddziałanie 5.3.2 -

Fundusze pożyczkowe (wyłącznie jako operatorzy)

Katalog ostatecznych odbiorców instrumentów finansowych

- Spółdzielnie mieszkaniowe spoza obszaru ZIT BOF,
- Wspólnoty mieszkaniowe spoza obszaru ZIT BOF,
- Towarzystwa budownictwa społecznego

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Poddziałanie 5.3.1 -Projekty nie objęte pomocą publiczną - max. 9551%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Poddziałanie 5.3.2 -85%

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Poddziałanie 5.3.2 -Pożyczka

Max. kwota pożyczki 5 mln zł

Okres finansowania 72 miesiące

Oprocentowanie poniżej rynkowego na zasadach pomocy publicznej

Okres karencji do 12 miesięcy

Możliwość umorzenia odsetek po osiągnięciu założonych wskaźników efektywnościowych

Działanie 5.4 -Strategie niskoemisyjne

Cel i uzasadnienie działania

Ograniczenie zanieczyszczenia powietrza poprzez realizację planów gospodarki niskoemisyjnej

W ramach gospodarki niskoemisyjnej wsparcie skierowane będzie do obszarów posiadający uprzednio przygotowane plany gospodarki niskoemisyjnej. Dokumentem takim może być każda lokalna strategia odnosząca się do kwestii związanej z zapewnieniem lokalnego bezpieczeństwa energetycznego, a także przyczyniająca się do osiągnięcia celów pakietu energetyczno-klimatycznego 3x20 (w przypadku Polski 2x20 i 1x15% w zakresie OZE).

Celem realizacji strategii niskoemisyjnych na poziomie poszczególnych gmin oraz obszarów funkcjonalnych jest poprawa stanu środowiska, w tym przede wszystkim poprawą stanu jakości powietrza w skali lokalnej. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla jakości życia ludzi, takich jak SO₂, czy PM₁₀ przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców. Dodatkowym efektem będzie zwiększenie świadomości społecznej w zakresie oszczędnego i efektywnego wykorzystania energii, co będzie skutkowało zmniejszeniem obciążeń finansowych mieszkańców.

Przykładowe rodzaje projektów

Wsparcie dla projektów wynikających z planów gospodarki niskoemisyjnej dla poszczególnych typów obszarów miast, miast i ich obszarów funkcjonalnych niekwalifikujących się do dofinansowania w ramach PI 4.1, 4.2 czy 4.3:

1. Inwestycje w zakresie ciepłownictwa i chłodnictwa (spoza obszaru realizacji ZIT BOF) w zakresie m.in.
  - budowy lub przebudowy sieci ciepłowniczej i chłodniczej spełniającej po realizacji projektu wymogi „efektywnego systemu ciepłowniczego i chłodniczego” w celu przyłączenia nowych obiektów do sieci wraz z budową nowych niskoemisyjnych, bądź modernizacją istniejących niskosprawnych źródeł ciepła (z wyłączeniem źródeł ciepła opalanych węglem);
  - modernizacji sieci ciepłowniczej/chłodniczej w celu redukcji strat energii w procesie dystrybucji ciepła, również poprzez wdrażanie systemów zarządzania ciepłem i chłodem wraz z infrastrukturą wspomagającą wraz z budową nowych niskoemisyjnych, bądź modernizacją istniejących niskosprawnych źródeł ciepła (z wyłączeniem źródeł ciepła opalanych węglem);
2. Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła tj. likwidacja indywidualnych kotłowni lub palenisk węglowych, zastąpienie ich źródłami o wyższej niż dotychczas sprawności wytwarzania ciepła, z wyłączeniem montażu pieców węglowych – projekty samorządów spełniające warunki określone dla inwestycji związanych z wymianą źródeł ciepła w ramach Działania 5.3.
3. Montaż/installacja efektywnego energetycznie oświetlenia w gminach lub obiektach użyteczności publicznej oraz systemy sterowania oświetleniem (ulicznym).
4. Projekty demonstracyjne w zakresie budownictwa pasywnego/zeroemisyjnego, którym towarzyszą działania informacyjno - promocyjne na rzecz upowszechnienia gospodarki niskoemisyjnej.

5. Systemy pomiaru zanieczyszczeń w miastach (takich, jak pył PM10 i benzo(a)piren) oraz systemy informowania mieszkańców o poziomach zanieczyszczeń.
6. Zrównoważona mobilność miejska (projekty z wyłączeniem Miasta Białystok i jego obszaru funkcjonalnego w zakresie, w jakim kwalifikuje się do wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Polska Wschodnia oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko):
- a) zakup, modernizacja niskoemisyjnego taboru na potrzeby transportu publicznego preferencje dla zakupu pojazdów bezpiecznych dla środowiska o alternatywnych systemach napędowych (elektrycznych, hybrydowych, biopaliwa, napędzanych wodorem itp.), w przypadku pojazdów o napędzie diesel spełniających co najmniej normę emisji spalin EURO 6, o ile wynika to z wielowariantowej analizy;
  - b) budowa instalacji do dystrybucji nośników energii dla niskoemisyjnego transportu;
  - c) wyposażenie dróg/ulic w infrastrukturę służącą obsłudze transportu publicznego (np.: zatoki, podjazdy, zjazdy, pętle) oraz pasażerów (np.: przystanki, wysepki);
  - d) budowa, przebudowa, rozbudowa liniowej i punktowej infrastruktury transportu publicznego i niezmotoryzowanego, np.
    - zintegrowanych centrów przesiadkowych,
    - dróg rowerowych,
    - parkingów Park&Ride i Bike&Ride
    - modernizacja lub budowa buspasów;
  - e) budowa systemu roweru publicznego
  - f) Inteligentne Systemy Transportowe (wdrożenie nowych/ rozbudowa lub modernizacja istniejących systemów telematycznych na potrzeby komunikacji miejskiej), w tym:
    - system centralnego sterowania ruchem drogowym oraz monitorowania ruchu drogowego (np.: sygnalizacja akustyczna, świetlna, znaki drogowe o zmiennej treści),
    - system zarządzania zdarzeniami i automatyczna rejestracja wykroczeń drogowych,
    - system zarządzania miejscami parkingowymi i kontrola dostępu,
    - zintegrowany system elektronicznej obsługi podróżnych w transporcie publicznym: elektroniczny system informacji pasażerskiej (np. elektroniczne tablice informacyjne), elektroniczny system dystrybucji i identyfikacji biletów;
  - g) działania informacyjne i edukacyjne promujące wśród mieszkańców regionu niskoemisyjny transport publiczny, w szczególności publiczny transport miejski jako element kompleksowych projektów realizowanych w ramach przedmiotowego poddziałania.
  - h) inwestycje w drogi lokalne lub regionalne jako niezbędny i uzupełniający element projektu dotyczącego systemu zrównoważonej mobilności miejskiej (wydatki związane z tym zakresem mogą stanowić mniejszą część wydatków kwalifikowalnych projektu).

Modernizacja czy rozbudowa systemu transportu publicznego nie może być celem samym w sobie, ale musi przyczyniać się do zwiększania efektywności energetycznej systemu transportowego lub zmniejszania zatorów drogowych, poprawy dostępności i mobilności.

7. Działania informacyjno-promocyjne:

- Kampanie informujące o efektach ekologicznych i ekonomicznych inwestycji na rzecz efektywności energetycznej.
- Kampanie promujące budownictwo zeroemisyjne

Typ beneficjentów

Działanie 5.4 -

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
- Podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych
- Podmioty posiadające doświadczenie w zakresie kampanii upowszechniających na rzecz gospodarki niskoemisyjnej oraz ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania jego zasobami

Poddziałanie 5.4.1 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Poddziałanie 5.4.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Projekty nie objęte pomocą publiczną - max. 95%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 6.1 -Efektywny system gospodarowania odpadami

Cel i uzasadnienie działania

Wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie

W działaniu przewiduje się wsparcie kompleksowych i zintegrowanych inwestycji w zakresie rozwoju gospodarki odpadami komunalnymi, w których nie przewidziano komponentu dotyczącego termicznego przekształcenia odpadów. Projekty realizowane w ramach działania zwiększą efektywność systemu gospodarowania odpadami poprzez szerokie spektrum interwencji zarówno w rozbudowę, remont istniejących zakładów, zwiększenia ich wyposażenia technicznego lub modernizacji parku maszynowego, jak i identyfikację konieczności powstania nowych zakładów. Sam system zostanie usprawniony poprzez inwestycje w stacje transportu odpadów i ich zbiórkę. W ramach działania będą też realizowane inwestycje w instalacje i zakłady

specjalizujące się w recyklingu i unieszkodliwiania. Usprawnienie systemu gospodarowania odpadami pozwoli zwiększyć udział odpadów zebranych i zebranych selektywnie w stosunku do wytworzonych odpadów komunalnych. Rezultatem interwencji ma być także wzrost liczby ludności objętej selektywną zbiórką odpadów.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Projekty dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi:

Dopuszcza się jedynie operacje uwzględnione w planie inwestycyjnym gospodarki odpadami komunalnymi opracowanym przez Zarząd Województwa i zatwierdzonym przez ministra właściwego ds. środowiska (priorytetowo w oparciu o selektywną zbiórkę odpadów u źródła) z zakresu m.in.:

- selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w gospodarstwach domowych w tym surowców odnawialnych,
  - w ramach pojedynczych operacji można realizować takie elementy jak: pojemniki na odpady, pojazdy do przewożenia odpadów, urządzenia i obiekty do sortowania i przetwarzania odpadów: szkła, metalu, plastiku, papieru oraz pozostałych odpadów komunalnych,
  - operacje dotyczące odpadów opakowaniowych, zużytego sprzętu elektronicznego i elektrycznego, odpadów niebezpiecznych, wielkogabarytowych, remontowych i budowlanych, zużytych baterii i akumulatorów,
- instalacje do odzysku i recyklingu odpadów,
- zapobieganiu powstawaniu odpadów w tym ponownego wykorzystania i naprawy,
- instalacje do utylizacji/unieszkodliwiania pozostałych odpadów (reszkowych),
- selektywnego odbioru odpadów biodegradowalnych w tym punktów zbiórki oraz transportu,
- infrastruktura do recyklingu bioodpadów tj. kompostowanie w tym kompostownie przydomowe lub instalacje metanowe,
- instalacje do odzysku energii lub do przetwarzania mechaniczno-biologicznego tylko jako część szerszego systemu gospodarki odpadami komunalnymi

(zakres zostanie doprecyzowany po zakończeniu prac nad Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami oraz planem inwestycyjnym zatwierdzonym przez Ministra Środowiska).

Wsparcie będzie dotyczyć kompleksowych inwestycji w zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi realizowane w regionach gospodarki odpadami, w których nie przewidziano komponentu dotyczącego termicznego przekształcania odpadów, zapewniające zintegrowane podejście zgodne z hierarchią sposobów postępowania z odpadami na poziomie wynikającym ze zobowiązań dyrektywy.

Regiony gospodarki odpadami są wyznaczane w wojewódzkich planach gospodarki odpadami na poziomie wynikającym z zobowiązań akcesyjnych tj. dyrektywy ramowej o odpadach i dyrektywy w sprawie składowania odpadów.

Dopuszcza się łączenie wielu lokalnych inwestycji w ramach projektów zintegrowanych.

Operacje będą zgodne z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz ustawą o odpadach. Projekty nie mogą obejmować kosztów bieżących gospodarki odpadami, za które odpowiedzialne są jednostki samorządu terytorialnego.

Projekty przewidujące działania związane z selektywną zbiórką odpadów i ich przygotowaniem do recyklingu oraz działania na rzecz centrów sortowania zmieszanych surowców wtórnych będą traktowane priorytetowo (dodatkowa punktacja w ramach kryteriów wyboru projektów).

2. Projekty dotyczące odpadów innych niż komunalne:

- inwestycje kompleksowo poprawiające gospodarkę odpadami (m.in. zapobieganie powstawaniu odpadów, wdrażanie nowych technologii odzysku i utylizacji),
- tworzenie infrastruktury gospodarki odpadami niebezpiecznymi specjalistyczna zbiórka, transport, przechowywanie, przetwarzanie oraz zagospodarowanie odpadów niebezpiecznych (w szczególności unieszkodliwiania azbestu),

Inwestycje muszą być zgodne z wymogami ramowej dyrektywy o odpadach (2008/98/WE) i dyrektywy w sprawie składowania odpadów (1999/31/WE) i zapewniać zintegrowane podejście zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami (zapobieganie ich powstawaniu, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku, np. odzysk energii, unieszkodliwianie).

Budowa lub modernizacja/rozbudowa zakładów zagospodarowania odpadów powinna zwiększać efektywność ekologiczną i ekonomiczną różnych metod zagospodarowania odpadów. Weryfikacji podlegać będzie dostosowanie danej instalacji do ilości i rodzaju spodziewanych do obsługi odpadów.

3. Działania informacyjno-edukacyjne, upowszechniające w formie szerszej operacji, przewidzianej dla projektów z zakresu osi priorytetowej V i VI.

Działania edukacyjne i upowszechniające będą planowane jako komplementarne i uzupełniające względem działań krajowych (w ramach PO IŚ), tj. skupione na zidentyfikowanych dla regionu potrzebach w zakresie działań informacyjno-edukacyjnych zaspakajających je w pogłębiony sposób.

Typ beneficjentów Typ projektu 1 i 2:

Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają:

- jednostki samorządu terytorialnego, w tym ich związki i porozumienia, nadzorowane lub podległe im jednostki organizacyjne,
- administracja rządowa,
- podmioty nie będące przedsiębiorcami, świadczące usługi publiczne w ramach obowiązków własnych,
- przedsiębiorstwa świadczące usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jst,
- spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają jst,
- jednostki sektora finansów publicznych,
- podmioty działające w ramach porozumień publiczno-prywatnych

Typ projektu 3:

podmioty posiadające niezbędny potencjał i doświadczenie w tym zakresie, w tym organizacje pozarządowe prowadzące działalność statutową w ochronie środowiska.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Projekty nie objęte pomocą publiczną - min. 85%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 7.1 -Rozwój działań aktywnej integracji

Poddziałanie 7.1.1 -Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym

Poddziałanie 7.1.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Cel i uzasadnienie działania

Poddziałanie 7.1.1 -**Zwiększenie aktywizacji społecznej i zawodowej osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rzecz poprawy i wzmocnienia ich zdolności do zatrudnienia.**

Zjawisko wykluczenia społecznego dotyczy najczęściej osób długotrwale bezrobotnych, oddalonych od rynku pracy o niskich kompetencjach społecznych i kwalifikacjach zawodowych, osób żyjących w niekorzystnych warunkach ekonomicznych, dotkniętych niepełnosprawnością, uzależnieniami, bezdomnością. Głównymi barierami, które uniemożliwiają pełne uczestnictwo w życiu społecznym jest bezrobocie i ubóstwo. W ramach Działania realizowane będą programy na rzecz integracji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji (edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, zawodowej), zapewniające zindywidualizowane i kompleksowe wsparcie. Przewiduje się również wspieranie usług reintegracji społeczno-zawodowej skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym świadczonych przez

KIS i CIS, a także usług na rzecz wsparcia zatrudnienia i rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami w ramach ZAZ i WTZ. Wsparcie będzie również skierowane do otoczenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w zakresie niezbędnym do wsparcia tych osób w ramach programu. Wsparcie w ramach Działania będzie zmierzać do wzmocnienia współpracy instytucji zorientowanych na rozwiązywanie problemów społecznych (m.in. instytucji pomocy społecznej, publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej). Efektem realizowanych działań aktywnej integracji będzie przywrócenie możliwości lub zdolności uzyskania zatrudnienia lub innej formy aktywności zawodowej, wzmocnienie samodzielności życiowej i społecznej oraz zapobieganie procesom ubóstwa, marginalizacji i wykluczenia społecznego.

Poddziałanie 7.1.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Przykładowe rodzaje projektów

Poddziałanie 7.1.1

1. Programy na rzecz integracji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenia ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej, zapewniające wsparcie kompleksowe oraz zindywidualizowane w oparciu o ścieżkę reintegracji stworzoną indywidualnie dla każdej osoby, rodziny, środowiska z uwzględnieniem diagnozy sytuacji problemowej, zasobów, potencjału, predyspozycji, potrzeb

Instrumenty aktywnej integracji o charakterze społecznym, których celem jest przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności, obejmujących m.in.:

- działania z zakresu poradnictwa specjalistycznego (m.in. socjoterapeuty, psychologa, prawnika, mediatora) oraz jako element uzupełniający - udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach (poradnictwo prawne i obywatelskie), służące przywróceniu lub wzmocnieniu kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej;
- działania z zakresu poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych umożliwiających docelowo powrót do życia społecznego, w tym powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową (m.in. warsztaty rozwoju osobistego, indywidualny coaching, warsztaty kompetencji pedagogiczno-wychowawczych, trening umiejętności społecznych, praca metodą mentoringu);
- rozwój pracy socjalnej opartej o działania w ramach różnych form kontraktu socjalnego

Instrumenty aktywnej integracji o charakterze zawodowym, których celem jest pomoc w podjęciu decyzji dotyczącej wyboru lub zmiany zawodu, wyposażenie w kompetencje i kwalifikacje zawodowe oraz umiejętności pożądane na rynku pracy, obejmujących m.in.:

- staże zawodowe, praktyki zawodowe,
- subsydiowane zatrudnienie (w tym doposażenie lub wyposażenie stanowiska pracy);
- poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, trening pracy jako usługi wspierające aktywizację zawodową;
- kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy;
- zatrudnienie wspierane/wspomagane/usługi trenera zatrudnienia wspieranego;
- sfinansowanie udziału w KIS, CIS ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym i sfinansowanie kosztów zatrudnienia;

Instrumenty aktywnej integracji o charakterze edukacyjnym, których celem jest wzrost poziomu wykształcenia lub jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy, (łącznie z działaniami w zakresie aktywizacji zawodowej) m.in.:

- realizacja zajęć szkolnych uzupełniających wykształcenie na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym lub policealnym oraz organizację zajęć komplementarnych w stosunku do zajęć szkolnych (zajęcia wyrównawcze, korepetycje);
- nauka na poziomie wyższym dla osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze lub inne formy opieki zastępczej;

Instrumenty aktywnej integracji o charakterze zdrowotnym, których celem jest wyeliminowanie lub złagodzenie barier zdrowotnych utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie lub powodujących oddalenie od rynku pracy, m. in.:

- udział w terapii psychologicznej, rodzinnej lub psychospołecznej;
- udział w programach korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, o którym mowa w przepisach o przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- udział w programach psychoterapii /programach terapeutycznych dla osób uzależnionych;

2. Usługi reintegracji społeczno-zawodowej skierowanej do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym świadczone przez CIS i KIS, w tym także:

- stworzenie nowych miejsc reintegracji społeczno –zawodowej w istniejących podmiotach, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- utworzenie podmiotów o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

3. Usługi na rzecz wsparcia zatrudnienia i rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami w ramach ZAZ i WTZ poprzez:

- zwiększenie liczby osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w istniejących ZAZ oraz objęcie tych osób usługami aktywnej integracji; wsparcie osób z niepełnosprawnościami dotychczas zatrudnionych w ZAZ nową ofertą w postaci usług aktywnej integracji ukierunkowaną na przygotowanie tych osób do podjęcia zatrudnienia poza ZAZ;
- wsparcie usługami aktywnej integracji nowych osób w istniejących WTZ; wsparcie dotychczasowych uczestników WTZ nową ofertą w postaci usług aktywnej integracji⁶⁰

- tworzenie nowych ZAZ61

4. Działania o charakterze środowiskowym z wykorzystaniem form aktywizacji społecznej, skierowane przede wszystkim do dzieci i młodzieży, wyłącznie jako wsparcie towarzyszące (jako uzupełnienie działań wskazanych w typie operacji nr 1) niezbędne do aktywizacji osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (w tym: praca animacyjna i streetworkerska w terenie, praca metodą mentoringu).

Dla projektów realizowanych w ramach Działania założono wskaźnik efektywności społeczno-zatrudnieniowej na poziomie, który zostanie określony w Regulaminie konkursu, zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.

Preferowane będą projekty realizowane w partnerstwie wielosektorowym o charakterze podmiotowym (sektory: społeczny, prywatny, publiczny/rząd i samorząd/partnerstwo samorządów różnych szczebli) w celu kompleksowego wsparcia działaniami w projekcie grupy docelowej. Ze środków EFS w ramach projektów realizowanych przez OPS i PCPR nie są finansowane bierne formy pomocy w postaci zasiłków. Świadczenia te mogą być uznane za wkład własny do projektu.

Poddziałanie 7.1.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Typ beneficjentów

Poddziałanie 7.1.1 -

1) instytucje pomocy i integracji społecznej:

- jednostki organizacyjne pomocy społecznej określone w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
- jednostki organizacyjne wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
- inne podmioty prowadzące działalność sferze pomocy i integracji społecznej (których głównym celem nie jest prowadzenie działalności gospodarczej).

2) podmioty ekonomii społecznej,

- przedsiębiorstwa społeczne, w tym spółdzielnie socjalne
- podmioty reintegracyjne realizujące usługi reintegracji społecznej i zawodowej (CIS, KIS, ZAZ, WTZ)
- organizacje pozarządowe lub podmioty, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
- podmioty sfery gospodarczej utworzone w związku z realizacją celu społecznego bądź dla którego leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej

3) jednostki sektora finansów publicznych (w tym jst), instytucje publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia (w zakresie wspólnych działań partnerskich z instytucjami pomocy i integracji społecznej).

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Poddziałanie 7.1.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Poddziałanie 7.1.1 -85%

95%

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie

Poddziałanie 7.1.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Poddziałanie 7.1.1 -Minimalna wartość projektu: 50 000 PLN.

Maksymalnej wartości projektu nie określono.

Poddziałanie 7.1.2 -Do uzupełnienia w ramach uzgadniania strategii ZIT BOF

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 7.3 -Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego

Cel i uzasadnienie działania

Tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych

Celem realizacji działania jest tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych.

Zapewnione zostaną w regionie dogodne warunki do rozwoju podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych poprzez działania mające na celu wzrost wiedzy i zaufania społecznego na temat ekonomii społecznej, a także ugruntowanie jej pozycji na lokalnym rynku. Ponadto tworzone będą sprzyjające warunki dla rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie poprzez kompleksowe wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej działania wspierające rozwój ekonomii społecznej, obejmujące łącznie typy usług:

1.1. usługi animacji lokalnej (usługi animacyjne), w tym: działania o charakterze animacyjnym, umożliwiającym tworzenie podmiotów obywatelskich i wsparcie dla ich rozwoju, tworzenie partnerstw publiczno-społecznych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i partycypacji społecznej, działania animacyjne, edukacyjne i integracyjne oraz przygotowanie i wsparcie lokalnych animatorów, którzy będą rozwijać te działania;

1.2. usługi rozwoju ekonomii społecznej (usługi inkubacyjne), w tym: działania zmierzające do inicjowania tworzenia nowych podmiotów ekonomii społecznej (w tym np. szkolenia, doradztwo indywidualne i grupowe), działania ukierunkowane na ekonomizowanie istniejących organizacji poprzez podjęcie działalności odpłatnej i nieodpłatnej pożytku publicznego lub działalności gospodarczej oraz prowadzenie działań edukacyjnych na temat możliwości tworzenia przedsiębiorstw społecznych oraz przygotowanie grup założycielskich;

1.3. usługi wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych (usługi biznesowe), w tym: doradztwo prawne, księgowo-biznesowe, marketingowe, finansowe, przyznawanie dodatkowego wsparcia związanego z wdrażaniem innowacji lub planów rozwoju;

1.4. wsparcie na założenie, przystąpienie do lub zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym, obejmujące następujące instrumenty:

- a) usługi służące nabyciu wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i/lub prowadzenia i/lub przystąpienia i/lub pracy w przedsiębiorstwie społecznym, w tym: szkolenia, warsztaty, doradztwo, mentoring, coaching, wizyty studyjne;
- b) przyznanie bezzwrotnych środków finansowych na założenie, przystąpienie do lub zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym w wysokości do 20 tys. zł na osobę zakładającą, przystępującą lub zatrudnianą w przedsiębiorstwie społecznym;
- c) wsparcie pomostowe (w trakcie rozpoczynania prowadzenia przedsiębiorstwa i w początkowym okresie jego rozwoju) w formie finansowej oraz w formie zindywidualizowanych usług, o których mowa w pkt 1.3 i 1.4a.

2. Realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej działania mające na celu koordynację i monitorowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie, obejmujące:

- współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi, w szczególności podmiotami ekonomii społecznej, w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej, stosowania klauzul społecznych lub społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, zlecenia zadań podmiotom ekonomii społecznej, wspieranie realizacji przez podmioty ekonomii społecznej usług użyteczności publicznej i współpraca z OWES w tym zakresie;
- organizacja przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności podmiotów ekonomii społecznej jako dostawców produktów i usług oraz wspieranie sprzedaży produktów i usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej na poziomie regionalnym (np. targi ekonomii społecznej,
- sprzedaż produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej za pomocą jednego regionalnego portalu);

- tworzenie regionalnych sieci współpracy OWES działających w regionie;
- tworzenie regionalnych sieci podmiotów ekonomii społecznej oraz włączanie podmiotów ekonomii społecznej w istniejące na poziomie regionalnym organizacje branżowe (sieci, klastry);
- tworzenie regionalnych sieci kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ), mających umożliwić wzajemne uczenie się i wymianę informacji oraz wsparcie tych podmiotów w osiąganiu standardów usług;
- budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym w celu nawiązania stałej współpracy;
- monitoring kondycji sektora ekonomii społecznej w regionie;
- zapewnienie funkcjonowania regionalnego komitetu do spraw ekonomii społecznej, organizowanie jego prac oraz tworzenie możliwości współpracy kluczowych interesariuszy w zakresie kreowania rozwoju ekonomii społecznej w regionie;
- wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej, aktualizacja regionalnego planu rozwoju ekonomii społecznej oraz analiza i koordynacja jego wdrażania

Działania upowszechniające wiedzę z zakresu ekonomii społecznej będą możliwe do sfinansowania jedynie jeśli będą stanowić część projektu i będą uzupełniać działania o charakterze wdrożeniowym w ramach tego projektu.

W ramach wyboru projektów Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej odnoszących się do działań wspierających rozwój ekonomii społecznej (typ operacji nr 1) zastosowane zostaną kryteria efektywnościowe, określone każdorazowo w Regulaminie konkursu dla wszystkich typów usług wsparcia ekonomii społecznej.

Typ beneficjentów

W zakresie typu operacji nr 1: Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, który uzyskał akredytację na województwo podlaskie.

W zakresie typu operacji nr 2: Województwo Podlaskie/ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

typ projektu 1: 95%

typ projektu 2: 85%

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 8.1 -Rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną

Cel i uzasadnienie działania

Zwiększenie poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną.

Niska gęstość zaludnienia i rozproszona sieć osadnicza województwa podlaskiego ogranicza dostępność mieszkańców i przedsiębiorców do wielu usług publicznych, które świadczone są w ośrodkach wyższego rzędu (powiatowych lub wojewódzkim). Niezwykle istotne są zatem poprawa i wyrównanie warunków dostępu do usług publicznych wszystkim mieszkańcom województwa, które będzie możliwe dzięki rozwojowi usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną z zakresu administracji, zdrowia oraz upowszechnieniu korzystania z e-usług wśród mieszkańców województwa podlaskiego. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy wiąże się również z potrzebą zwiększenia dostępu do zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych, w tym kultury i dziedzictwa kulturowego za pomocą nowych technologii.

Interwencja w ramach Działania 8.1 będzie polegać na wsparciu przedsięwzięć dotyczących informatyzacji systemu świadczenia usług medycznych i zastosowania rozwiązań telemedycznych w systemie ochrony zdrowia; wdrażania usług elektronicznych w administracji. Wspierane będzie również wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w zakresie digitalizacji zasobów (w tym zasobów nauki, kultury i dziedzictwa kulturowego) będących w posiadaniu instytucji publicznych w celu zapewnienia powszechnego dostępu do tych zasobów w postaci cyfrowej oraz ich ponownego wykorzystania związanego ze świadczeniem e-usług (z uwzględnieniem zapisów Dyrektywy nr 2013/37/UE). Ponadto dofinansowywane będą przedsięwzięcia dotyczące dostosowania elektronicznych usług i treści cyfrowych w powyższych obszarach do potrzeb społeczności mniejszościowych i osób z niepełnosprawnością.

W dziedzinie usług świadczonych drogą elektroniczną wyzwaniem jest zwiększenie skali ich stosowania oraz poprawa jakości oferowanych usług, w tym na poziomie administracja – biznes, administracja – klienci indywidualni. Priorytetowo traktowane będą działania w ramach e-usług adresowanych do przedsiębiorstw i mieszkańców województwa, których spodziewane korzyści ekonomiczne będą najwyższe. Interwencja w zakresie e-usług będzie koncentrować się na dostarczeniu najbardziej dojrzałych usług (o stopniu dojrzałości 4 – tj. poziom transakcyjny⁹⁴), dopuszczając jednocześnie usługi o stopniu dojrzałości 3 – tj. dwustronna interakcja⁹⁵.

Preferowane będą przedsięwzięcia, które pozytywnie wpływają na rozwój przedsiębiorczości i uproszczeń w administracji, wykazują efektywność kosztową planowanych działań, są komplementarne z inwestycjami realizowanymi w okresie 2007-2013 (z uwzględnieniem systemów tworzonych w ramach RPOWP 2007-2013), w ramach których przeprowadzane są wspólne postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przez partnerów projektu, mają pozytywne oddziaływanie na środowisko, których proces przygotowania jest zaawansowany. Przy realizacji dofinansowanych projektów wymagana będzie zgodność z przyjętymi krajowymi i międzynarodowymi standardami oraz przepisami prawa w zakresie danej inwestycji.

Rezultatem działań związanych z upowszechnieniem wykorzystania TIK w opiece zdrowotnej, administracji, kulturze, informacji przestrzennej będzie zwiększenie poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną oraz ich jakości. Wsparcie rozwoju e-administracji

w regionie przyczyni się do skrócenia czasu i usprawnienia obsługi klientów administracji, co w konsekwencji doprowadzi do poprawy dostępu do usług mieszkańców województwa i przedsiębiorców. Ponadto rozwój e-zdrowia doprowadzi do zwiększenia bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców regionu poprzez lepszą koordynację funkcjonowania jednostek służby zdrowia, dostęp do elektronicznej dokumentacji medycznej, czy możliwość skorzystania z nowoczesnych rozwiązań z zakresu telemedycyny i teleopieki w regionie. Natomiast digitalizacja zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych umożliwi mieszkańcom województwa powszechny dostęp do tych zasobów w postaci cyfrowej oraz wytworzenie na ich podstawie nowych usług cyfrowych przez podmioty spoza sektora publicznego.

Przykładowe rodzaje projektów

1. Rozwój usług elektronicznych w administracji

Wsparciem zostaną objęte przedsięwzięcia służące rozwojowi usług elektronicznych w administracji na terenie województwa podlaskiego w zakresie obejmującym w szczególności:

a) aktualizację i integrowanie katalogu świadczonych e-usług - w tym elektronicznych nowych usług, bądź poprawę funkcjonalności oraz e-dojrzałości istniejących usług; zapewnienie integracji świadczonych e-usług z usługami dostępnymi poprzez platformę ePUAP; przygotowanie wzorów dokumentów i formularzy elektronicznych, dla

których organem właściwym do określenia wzoru jest organ jst;

b) promocję e- usług administracji publicznej (tylko jako element projektu);

c) udostępnienie zasobów rejestrów publicznych innym podmiotom publicznym oraz klientom administracji na drodze elektronicznej,

w tym w zakresie informacji przestrzennej i publicznych rejestrów geodezyjnych – przedsięwzięcie dotyczące modernizacji i cyfryzacji ewidencji gruntów i budynków (EGIB) mające na celu jej ujednoczenie, poprawę jakości danych o gruntach, budynkach i lokalach, dostosowanie dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej do wymogów norm prawnych, przekształcenie istniejących zbiorów do postaci cyfrowej, budowy baz danych obiektów topograficznych (BDOT500), geodezyjnej ewidencji sieci uzbrojenia terenu (GESUT) oraz wdrażania zintegrowanego systemu informacji o nieruchomościach (ZSIN). Niezbędnymi elementami przedsięwzięcia będą również zapewnienie interoperacyjności danych przestrzennych krajowej, regionalnej i lokalnej infrastruktury informacji przestrzennej, bezpieczeństwa danych i systemów teleinformatycznych oraz budowa i rozbudowa narzędzi informatycznych do przeglądania i udostępniania rejestrów publicznych EGIB, BDOT500, GESUT, ZSIN.

d) zakup i wdrożenie aplikacji/oprogramowania zapewniającego elektroniczną dostępność urzędu i jego usług dla osób z niepełnosprawnością oraz społeczności mniejszościowych jako jeden z elementów projektu a) – c).

e) rozwój niezbędnej infrastruktury informatycznej w administracji jako jeden z elementów projektu a) – c), w tym w szczególności zakup, wdrożenie i rozbudowę aplikacji i systemów bazodanowych, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych, np.: aplikacji i systemów mających na celu:

informatyzację usług i procedur wewnętrznych,

zapewnienie bezpieczeństwa teleinformatycznego oraz przetwarzania danych osobowych,

elektroniczne zarządzanie zasobami, dokumentami i rejestrami publicznymi;

2. Rozwój e-zdrowia

Wsparciem zostaną objęte przedsięwzięcia służące informatyzacji systemu usług medycznych oraz wdrażaniu rozwiązań telemedycznych w systemie ochrony zdrowia w zakresie obejmującym w szczególności:

- a) integrację i zapewnienie interoperacyjności systemów teleinformatycznych w ochronie zdrowia; w tym przedsięwzięcia polegające na dostosowaniu systemów teleinformatycznych placówek ochrony zdrowia do wymiany z platformą regionalną Podlaski System Informacyjny e-Zdrowie oraz z Systemem Informacji Medycznej platform krajowych P1 i P2 (Placówki ochrony zdrowia rozumiane jako podmioty lecznicze prowadzące działalność leczniczą w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2011 r., Nr 112, poz. 654), które świadczą usługi zdrowotne finansowane ze środków publicznych.);
- b) implementację standardów wymiany dokumentacji medycznej opracowanych na poziomie krajowym i wdrożenie systemów elektronicznej dokumentacji medycznej w placówkach ochrony zdrowia (projekty dotyczące elektronicznej dokumentacji medycznej muszą uwzględniać Wytyczne, zasady i rekomendacje dla usługodawców w zakresie budowy i stosowania systemu bezpiecznego przetwarzania elektronicznej dokumentacji medycznej oraz reguły tworzenia Elektronicznej Dokumentacji Medycznej wydane przez CSIOZ;
- c) zwiększenie stopnia wykorzystania systemów elektronicznych repozytoriów wytycznych podstepowania medycznego i ścieżek klinicznych, systemów wspomagania decyzji medycznych poprzez zakup i wyposażenie placówek ochrony zdrowia w ww. systemy lub dostosowanie systemów placówek ochrony zdrowia do współpracy z ww. systemami;
- d) zakup, tworzenie i wdrażanie w placówkach ochrony zdrowia systemów telemonitoringu stanu zdrowia pacjenta (w tym z obszaru homemonitoringu), telesystemów umożliwiających zdalne sterowanie procesem treningów rehabilitacyjnych, systemów umożliwiających konsultacje telemedyczne, systemów informatycznych do digitalizacji i obrazowania wyników badań umożliwiających ich przesłanie w postaci cyfrowej;
- e) wyposażenie placówek ochrony zdrowia w narzędzia i urządzenia niezbędne do stosowania rozwiązań z zakresu telemedycyny;
- f) zakup i wdrożenie aplikacji/oprogramowania ułatwiających dostęp do usług medycznych dla osób z niepełnosprawnością jako jeden z elementów projektu a) – e).

3. Digitalizacja zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych oraz ich ponowne wykorzystanie

W zakresie digitalizacji zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych wsparciem zostaną objęte przedsięwzięcia służące:

- a) przetwarzaniu na treści cyfrowe zasobów sektora publicznego – budowa, zakup lub rozbudowa systemów i sprzętu do prowadzenia prac digitalizacyjnych;
- b) przechowywaniu i udostępnianiu zasobów sektora publicznego w celu zapewnienia powszechnego dostępu do zasobów cyfrowych w sposób otwarty i zapewniający możliwość ich ponownego wykorzystania (z uwzględnieniem zapisów Dyrektywy nr 2013/37/UE) związanego ze świadczeniem na ich podstawie e-usług – budowa, zakup i rozbudowa baz i platform zapewniających warunki bezpiecznego przechowywania danych cyfrowych, scalania informacji o zdigitalizowanych zasobach oraz udostępniania treści cyfrowych;
- c) zapewnieniu elektronicznej dostępności zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych dla osób z niepełnosprawnością i społeczności mniejszościowych jako jeden z elementów projektu a) – b) – zakup i wdrożenie niezbędnych aplikacji/oprogramowania.

Przez zasoby będące w posiadaniu instytucji publicznych rozumie się: informację publiczną w rozumieniu ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, informację sektora publicznego w rozumieniu dyrektywy 2003/98/WE dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (w brzmieniu zmienionym przez dyrektywę 2013/37/UE zmieniającą dyrektywę 2003/98/WE dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego), zasoby audiowizualne, pod warunkiem ich udostępniania do ponownego wykorzystywania, zasoby kultury i dziedzictwa kulturowego, pod warunkiem ich udostępnienia do ponownego wykorzystania, zasoby nauki, pod warunkiem ich udostępniania do ponownego wykorzystywania. Wyłączone ze wsparcia będą projekty dotyczące digitalizacji zasobów, w odniesieniu do których nie zostały uregulowane prawa autorskie. Udostępniając zasoby publiczne, podmiot zobowiązany powinien kierować się następującymi zasadami ogólnymi określonymi w projekcie założeń Ustawy o otwartych zasobach publicznych z dnia 21.12.2012 r.: zasadą otwartości, zasadą dostępności, zasadą jakości, zasadą użyteczności, zasadami przejrzystości oraz udostępniać interfejs programistycznego (API) w ramach realizowanych projektów

Dodatkowe uwarunkowania:

I. Wspierane projekty z zakresu usług cyfrowych:

- interoperacyjność⁹⁶ z istniejącymi i planowanymi e-usługami oraz komponentami projektów e-administracji na poziomie krajowym i regionalnym, w tym realizowanymi w ramach POPC 2014-2020 lub PO WER 2014-2020;
- komplementarność projektów z zakresu informacji przestrzennej na poziomie regionalnym względem działań podejmowanych przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii.

II. Projekty z obszaru e-zdrowia powinny spełniać następujące warunki:

- komplementarność przedsięwzięć polegających na dostosowaniu systemów informatycznych świadczeniodawców do wymiany z Systemem Informacji Medycznej względem krajowych platform w systemie ochrony zdrowia (P1 i P2) oraz nie dublowanie funkcjonalności przewidzianych w platformach P1 i P2;
- zgodność przedsięwzięć z obszaru e-zdrowia z Planem działań w sektorze zdrowia, uzgodnionym przez Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia;

zgodność z obowiązującymi wymaganiami zawartymi w przepisach dotyczących informatyzacji w dziedzinie zdrowia, opieki zdrowotnej, praw pacjenta, zawodu lekarza i lekarza dentysty oraz innych aktach prawnych.

III. W przypadku wszystkich projektów w działaniu 8.1

- inwestycje w „twardą infrastrukturę⁹⁷” będą dopuszczalne w ograniczonym zakresie, wyłącznie jako element uzupełniający projekt. Warunkiem wparcia będzie wykazanie przez beneficjenta, że inwestycje w taką infrastrukturę są niezbędne do realizacji celów projektu oraz wynikają z analizy potwierdzającej niedostępność zasobów beneficjenta/partnera projektu;
- dostosowanie systemów/aplikacji/oprogramowania do potrzeb osób z niepełnosprawności powinno uwzględniać standardy Content Accessibility Guidelines 2.0 (WCAG 2.0).

Typ beneficjentów

Typ projektów nr 1:

- jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia;
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną;
- administracja rządowa: w zakresie projektów o zasięgu wyłącznie regionalnym;
- partnerstwa wyżej wymienionych podmiotów.

Typ projektów nr 2:

- jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia;
- podmioty lecznicze (w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2011 r., Nr 112, poz. 654),
- przedsiębiorstwa - jedynie w przypadku projektów dotyczących ponownego wykorzystania ISP
- partnerstwa ww. podmiotów

Typ projektów nr 3:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- podmioty wykonujące usługi użyteczności publicznej na podstawie umowy zawartej z jst,
- instytucje kultury, określone w ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tj. z 2012 r., poz. 406 z późn. zm.), które prowadzą swoją działalność na poziomie regionalnym/lokalnym⁹⁸,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi działalność oświatową i edukacyjną
- partnerstwa ww. podmiotów.

Forma prawna beneficjenta zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie

sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

Projekty nie objęte pomocą publiczną – max. 85%

Projekty objęte pomocą publiczną – zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Nie dotyczy

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy

Działanie 8.5 -Rewitalizacja

Cel i uzasadnienie działania

Rewitalizacja fizyczna, gospodarcza i społeczna obszarów zmarginalizowanych

Rewitalizacja rozumiana jako skoordynowany proces, prowadzony wspólnie przez władzę samorządową, społeczność lokalną i innych uczestników, będąca elementem polityki rozwoju i mająca na celu przeciwdziałania degradacji przestrzeni zurbanizowanej, zjawiskom kryzysowym, pobudzanie rozwoju i zmian jakościowych wymaga podejmowania wieloletnich, zintegrowanych działań. Osiągnięcie celów rewitalizacji wymaga aktywności w trzech sferach:

- gospodarczej (np. rozwój gospodarczy w skali obszaru rewitalizowanego, ograniczenie zjawiska bezrobocia, polityka dostępności mieszkań i umiarkowanych czynszów itp.);
- społecznej (np. likwidacja lub ograniczenie zjawisk patologii społecznych, przeciwdziałanie masowej wymianie mieszkańców obszaru rewitalizowanego, dostępność usług publicznych itp.);
- materialno-przestrzennej (np. w zakresie infrastruktury komunalnej, modernizacji zabudowy, w tym mieszkaniowej, przekształceń funkcjonalnych, porządkowania przestrzeni publicznych).

W ramach niniejszego działania zadania z zakresu odnowy obszarów miejskich koncentrować się będą na inwestycjach, których realizacja prowadzi do tworzenia warunków prowadzących do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych i wyprowadzenie zdegradowanych obszarów ze stanu kryzysowego. Program w zakresie niniejszego działania zakłada:

- powiązanie inwestycji infrastrukturalnych z realizacją działań uwzględniających cele społeczne;
- realizację działań inwestycyjnych jedynie w przypadkach, kiedy służą one rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych;
- koordynację czasową w procesie wyboru do finansowania wiązki wybranych typów interwencji wspieranych środkami obu funduszy.

Przykładowe rodzaje projektów

Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych obejmująca inwestycje infrastrukturalne ukierunkowane na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społeczno- gospodarczych na obszarze rewitalizowanym, wynikającym z Lokalnych Programów Rewitalizacji lub dokumentów równoważnych w zakresie rewitalizacji:

1. przebudowa i adaptacja zdegradowanych obiektów, terenów i przestrzeni funkcjonalnie związanych z obiektem w tkance urbanistycznej miast w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji, np. gospodarczych, społecznych, mieszkaniowych, edukacyjnych, kulturalnych
2. tworzenie systemów poprawy bezpieczeństwa publicznego miast;
3. zagospodarowanie/uporządkowanie zdegradowanych przestrzeni w tkance urbanistycznej miast wraz z przyległym otoczeniem;

Dodatkowe uwarunkowania:

- W odniesieniu do projektów w zakresie kultury w obszarze rewitalizacji, wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia:
  - ograniczające się do infrastruktury małej skali (projekty o wartości nie większej niż 5 mln euro kosztów całkowitych);
  - przyczyniające się do osiągnięcia wymiernych i trwałych korzyści społeczno-gospodarczych oraz realizowane są w ramach szerszego planu rozwoju danego terytorium.
- Jako element szerszej koncepcji, przyczyniającej się do fizycznej, gospodarczej i społecznej rewitalizacji i regeneracji obszarów miejskich lub miejskich obszarów funkcjonalnych, wynikający z lokalnego planu rewitalizacji oraz stanowiący mniejszość wydatków w danym projekcie, dopuszcza się dofinansowanie wymiany lub modernizacji zdegradowanej infrastruktury technicznej na obszarach rewitalizowanych w zakresie:
  - infrastruktury drogowej wraz z oświetleniem (m.in. drogi gminne i powiatowe, ulice prowadzące do dzielnic mieszkalnych, drogi osiedlowe, skrzyżowania łączące różne rodzaje dróg oraz małe obiekty inżynieryjne, chodniki, przejścia dla pieszych, ścieżki rowerowe, parkingi),
  - oraz sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej, kanalizacji deszczowej, ciepłowniczej i energetycznej.
- Rewitalizacja tkanki mieszkaniowej obejmuj jedynie wspólne części wielorodzinnych budynków mieszkalnych.

Wsparciu nie podlegają co do zasady inwestycje polegające na budowie nowych budynków. Wyjątek stanowią projekty polegające na odtworzeniu zabudowy zdegradowanej w stopniu

uniemożliwiającym jej regenerację/renowację, które muszą zostać poparte szczegółową analizą ekonomiczną potwierdzającą efektywność takiego rozwiązania.

Przedsięwzięcia w zakresie rewitalizacji muszą być realizowane jako kompleksowe i zintegrowane projekty dotyczące wszystkich aspektów rewitalizacji danego obszaru.

Kompleksowa rewitalizacja koncentrować się powinna nie tylko na rewitalizacji przestrzeni, procesie przebudowy lub adaptacji wybranych obszarów, ale przede wszystkim na działaniach o charakterze społecznym na rzecz aktywizacji i integracji społeczno-gospodarczej, ograniczenia koncentracji ubóstwa, sprzyjających włączeniu społecznemu, podniesienia jakości życia lokalnych społeczności, poprawy dostępu do usług społecznych, a w aspekcie gospodarczym na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia, wspierania gospodarki społecznej, itd.

Projekty, w których planowana jest modernizacja budynków, powinny uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób z niepełnosprawnością oraz tam gdzie to jest zasadne podnosić efektywność energetyczną, przy czym działania związane z modernizacją energetyczną budynków zostaną objęte interwencją tylko w sytuacji gdy stanowiąc będą element szerszego kompleksowego przedsięwzięcia w ramach rewitalizacji danego obszaru.

Projekty mogą być realizowane wyłącznie w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego, ośrodkach subregionalnych i powiatowych

Typ beneficjentów

- 1) Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- 2) Jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- 3) Organizacje pozarządowe,
- 4) Podmioty działające w oparciu o ustawę o partnerstwie publiczno-prywatnym,
- 5) Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki,
- 6) Kościoły i inne związki wyznaniowe
- 7) Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych,
- 8) Podmioty ekonomii społecznej,
- 9) Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- 10) Towarzystwa budownictwa społecznego.

Forma prawna beneficjenta musi być zgodna z klasyfikacją form prawnych podmiotów gospodarki narodowej określonych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.).

Maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + ewentualne współfinansowanie z budżetu państwa lub innych źródeł przyznawane beneficjentowi przez właściwą instytucję)

95%

Projekty objęte pomocą publiczną - zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami.

Ostateczny poziom dofinansowania - podany w ogłoszeniu o konkursie.

Minimalna/Maksymalna wartość projektu (jeśli dotyczy)

Projekty w zakresie kultury – nie więcej niż 5 mln euro kosztów całkowitych

Minimalna i maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu (PLN)

Nie dotyczy